

וידבר דוד

פרקי אמונה

וידבר דוד

פרקי אמונה

שיערוים על היג' עיקרים
הרה' ג רפאל דוד לרפילד שליט' א
אב' ד דמיאמי פלורידה

תורגם ונכתב מהקלטות ע' י בנו תלמידו ח. ג. א

(דברי פתיחה מאת בנו תלמידו המעתיק מהקלטת שיעוריו - ח.י. א . לרפילד)

וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת (שמואל ב' - כב' - א')

נר' להעיר , שיש קצת סתירה בדברי הפסוק . שהרי דיבור אינו שירה . דיבור ושירה הם שני דברים שונים לגמרי . ולמה לא כתוב הפסוק שדוד שר השירה , כמו אז ישיר משה . או לזמר מזמור או שיר כדכתיב עשרות פעמים בכל ספר תהילים . אבל מאי לדבר שירה . ואפשר , ששייך לדבר דיבורים ואם כל זה נשמעים הדברים על הלב ונפש כמו שיר . 'לדבר דיבורים שיש להם המעלה ויופי של שיר .

ומה מאוד מתאימים הדברים הנ'ל לשיעורים של אבי מורי שליט'א . כל מי שזכה ליהנות משמיעת דברים העריבים שדרש בפני הקהל , חוו חוויה כמו שמיעת שיר . אם קול ערב ונעים , שיש לו כח להגביר או להנמיך , כפי רצונו וכפי הצורך . אי אפשר לתאר במילים למי שלא שמע , איך הוא מאמץ ומשתמש בקולו כמו כלי שיר ביד מנגן .

וכמו בשיר , כל פרט ופרט מתאחד להיות דבר שלם ואחיד , כן הדבר בדרשותיו , כל מילה וכל פרט נאמר בכונה ומחשבה , עד שבנה בנין של יופי ותפארת , למסור המסר הנכון וללמד לעם מה שהם צריכים ללמוד .

וכמו בשיר , כל צליל הוא נשמע בבהירות , כן הדבר בשיעוריו , נאמרו בבהירות וצלילות , עד שכל אחד מבין ונהנה , מילדים קטנים עד זקנים ותלמידי חכמים .

וידבר דוד לה' את השירה הזאת

קרוב לשבעים שנה או 'מ שליט'א זיכה את הרבים בשיעוריו ודרשותיו הנפלאים . אם שליטה מלאה בספרי תנ"ך ומפרשיו , ובקיעות נפלאה באלפי מדרשי ומאמרי חז"ל , למד ולימד את קהילתו , דבר יום ביומו , מידי שבת בשבתו , תמידים ממש בלי הפסק . מנער ועד זקן , טף נשים , פשוטי עם יחד אם תלמידי חכמים , כולם שמעו ונהנהו מדבריו המחכימים , שיצאו מליבו לעורר ליבם של ישראל . מעיין המתגבר שמחדש בכל יום תמיד שבמשך השנים מסר רבבות שיעורים ללמד לאלפים .

1 ועני אברבנאל , שדוד המלך חיבר האי שיר בתחילת ימיו כשיר כוללת לכלול כל צרה שתבא , ודוד היה אומר האי שיר בכל יום . ולכן נר' שאין לשיר שירה בכל יום . כי שירה הוא לדברים מיוחדים , וכיון שזה נאמר בכל יום הוא דיבור ולא שיר . אבל כנ"ל הוא דיבורים במעלה ויופי של שיר .

אכן לצערינו הרב אחרי שנחלה ונחלש מחמת חולי הקורונה , קשה לו מאוד לדבר והוכרח לפסוק משימת חייו של לימוד התורה לרבים . ומתוך צמאון שלי לחבר אליו ולתורותו , ולהמשיך לשמוע קול תורתו , קבעתי עצמי לשמוע ולרשום מהקלטת שיעוריו (שנשלח לי על יד כבוד אחי אהובי , המסור בגוף לב ונפש לעזר הורי שליט"א , הר"ר משה מרדכי שליט"א .)

ועי' בהקדמת אגלי טל , שרק הסכים להדפיס חידושיו בסוף ימיו , כשקשה לו ללמד לתלמידים מחמת זקנתו וחוליו . והואיל שרוצה להמשיך ללמד תורה לרבים ואי אפשר לו ללמד בע"פ לתלמידים , הוא מדפיס חידושיו שעל ידם יכול להמשיך ללמד תורה לרבים . וחשבתי , הואיל שכן , שעכשיו מחמת חולשתו א"א לא"מ שליט"א ללמד בע"פ , כדאי להדפיס רשימות אלו למקוריו ואוהביו , שדרכם יוכלו לשמוע קצת מדברי תורתו .

וודאי בהעתקת הדברים אבדתי הרבה מערכם הרב , כי אין לדמות כתיבה לשמיעה , וגם זה תרגום מאנגלית לעברית , אבל תקותי שיש סכ"ס קצת תועלת גם בזה . וכנ"ל שהיום שא"א לשמוע מקול תורתו , יהיה בקונטרוס הזה אופן ללמוד ממנו , ותפילתי שבזכות לימוד תורתו ותפילות שלנו , ישלך ה' לו רפו"ש , בתוך שער חו"י , ויקוים בו עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו , ויכולו לשמוע עוד ממנו , ולקיים מה שנאמר

וידבר דוד לה' את השירה הזאת

יג' עיקרים

הקדמה ביסוד מצות אמונה ועיקר ראשון

ארבע עיקרים ראשונים מסובכים על מציאותו יתברך. והם מושגים קשים, כי ודאי א"א למין האנושי להשיג מציאותו יתברך. והרמב"ם במו"נ כתב שא"א לדעת מהו, אלא רק מה שהוא אינו, כגון שיודעים שהוא אינו גוף וכו'. אבל כדי ללמוד כל היג' עיקרים בשלימותם נשתדלים להבין קצת מה שבידינו להבין.

העיקר הראשון הוא שהוא בורא ומנהיג וממציא כל הבריאה כולה. וענין ממציא, הוא דבר אחר מלבד שהוא בורא, אלא יש כח הנעלם מעבר לכל דבר שכסדר נותן כח להמשיך ולהיות. ומשל להשמיע על האוון. כשיש אוטו שזו, מלבד עשייתו מלפני כמה שנים, יש כח הגורם לו לזוז. וזה בורא וממציא. שני דברים שונים. שה' בורא הכל יש מאין. וגם ה' איתנו ועם כל העולם כסדר תמיד ומחיה ומהוה כל מציאות בכל רגע.

אלו עיקרים אינן רק עניני פילוסופיה. אלא הם מצות וחיובים ככל תרי"ג המצות, כמו מצות תפילין ומצות שבת. והם נפסקו להלכה ברמב"ם ביד חזקה ונלמדו מקראי. והעיקר הראשון נפסק בהלכות דעות א' - ו' ושורשו הוא קרא בי' הדברות, וז"ל הרמב"ם שם, "וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר אנכי י' אלוך י'".

והקשו, איך שייך מצוה כזו כאמונה (עיין קובץ מאמרים להגאון רא"ו זצוק"ל סימן א'). או שאני מאמין או שלא. אין כאן בחירה האם לעשות או לא לעשות. האם שייך "לעשות" משהו להביאו לאמונה. מה יכול לעשות להביא עצמו לאמונה. אכן, כן מצאנו כמה דרכים להביא ולחזק עצמו באמונה. ועיין במלבי"ם, על קרא דאנכי, שמות כ' - ב'. "וה' נטע בשכל האדם ידיעות נשתלו בו מלדה ומבטן ... עד שמי שיביט בעין השכל בבתי נפשו ימצא דעות אלה **טבועות** בנפש כל אדם, **ומשורשות** בנפשות כמו השכלות ראשונות ..". והמלבי"ם שם מבאר, ששני דיברות ראשונות, שהם עיקרי האמונה, שונים מיתר הדיברות ומצות. כי שאר המצות, כלל ישראל קיבלו ממה רבינו ע"ה. אבל שני דיברות ראשונות, שה' בעצמו דיבר אל כלל ישראל, הקב"ה הטביע בטבע ישראל להיות מאמינים. וזה כח הטבוע בטבע הנפש. וזה כח פנימי בכחות הנפש של כלל ישראל להיות מאמינים. ואם שואל, א"כ איך ולמה מצאנו כופרים, הלא אמונה הוא כדבר טבעי החקוק בנפשינו. התשובה היא כמו שיסד הגאון רא"ו

זצוק"ל, בקובץ מאמרים א' - ו', ד'. שהיצר מסנוור אותנו. וכמו ששוחד מעורר עיני חכמים, כולנו לוקחים שוחד ופיתוי מהיצר. ולכן מאמינים מה שרוצים להאמין כדי לאפשר לעצמינו לחיות את החיים שאנחנו רוצים לחיות, ואין אנחנו מניחים עצמינו להכיר ולחיות את האמת הטמונה בתוכינו. אבל מי שלא מאמין לשקר שהיצר מפתה אותו להאמין, יכול לקשור עצמו לאמונה הטמונה בכח פנימי בנפשו.

בברית בין הבתרים, בראשית טו' - ה', "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה". ורש"י שם פירש שה' מחשיב כצדקה, זה שאברהם אבינו האמין בו, ועיין שם רמב"ן שנתקשה מאוד בזה ועיי"ש פירושו. אמנם, מובא בשם האדמו"ר מקוצק, שאברהם האמין בה' ובהבטחתו, ומרגיש בעצמו חידוש וחיזוק באמונה, ואברהם מחשיב זה כצדקה מאת ה' (ודלא כרש"י שה' מחשיב זה כצדקה מאת אברהם כלפי ה'). שה' נתן לו מתנה וצדקה בזה שהחזיק בו מידת האמונה. וזה ע' ד הנ' ל'. שמידת אמונה הוא מתנה שה' הטביע בכח נפשינו. וככל מתנה שה' נתן, צריך להכיר טוב לה' על המתנה שנתן ולהשתמש בו בשימוש הנכון כמו שה' רוצה שנסתמש בהאי מתנה. כגון יש מי שה' נתן מתנה של עושר, או כישרון, או כל כח ומעלה שה' נתן לאדם, צריך להכיר שזה מתנה מאת ה', ולתפוס האי מתנה ככלי לעשות רצונו. וכן הוא במידת האמונה. שזה אוצר מעושר עד למדי המידה של אמונה. ודרכה יכול לחיות חיים כ' כ' מאושרים וכ' כ' שלווים, ושלוש עם עצמו וכל סובביו. והוא מתנה מאת ה' הטמון בכל נפשינו, אם לא מטשטשים אותו בשיבושים ושאר תחבולי היצה"ר.

ובעשרות השנים האחרונים זכינו ב'ה להמון יהודים שחוזרים בתשובה. וכשמדברים איתם ושואלים אותם מה הסיבה שדחפה אתם לשוב. הרבה מהם אין להם תשובה ברורה או נקודה מסוימת שגרמו להם לשוב. ואפ"ל כנ"ל, שבאמת בכל נפש יהודי טמונים עיקרי האמונה, אלא שהם מכוסים מחטאים ומידות רעות, ולכן מידי פעם זוכה הבעל תשובה לאיזו הערה פנימית לאותו אור אמונה שמביאו לשוב בתשובה.

יש עוד אופן של חיזוק באמונה. והוא עשיית המצות. אם עושים מצות ממילא מתחזק הקשר עם ה' והאמונה. וזה א' מיסודי החינוך שלנו. שמחנכין קטנים לעשות ולשנות עשיית המצות עוד ועוד, וראינו שדרך עשיית המצות יש לקטנים אמונה חזקה בה' ובתורתו ומצותיו. כתוב, צדיק באמונתו יחיה. ויש אופן לקרוא הפסוק, כאילו, צדיק יחיה באמונתו. כלומר, צדיק יחיה, על יד חיים הצדיק של עשיית המצות, ממילא חי חיים של אמונה.

יש עוד אופן לחזק באמונה, והוא על ידי לימוד תורה. עיין רש"י על הפסוק בקריאת שמע, והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוך היום על לבבך. דברים ו' - ו'. וברש"י שם כתוב, מהו האהבה והיו הדברים האלה שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומתדבק בדרכיו. כי כמו שהקשינו על מצות אמונה, איך מצוים להאמין, כמו כן יכול להקשות על מצות אהבה, איך מצוים או מכריחים לאהוב. ורש"י מתרץ שעל ידי לימוד התורה (והיו הדברים) בא להכיר ולידבק בה'. וכן לענין אמונה, דרך לימוד התורה באים להכיר ולידבק בו וזה הוא אמונה. ומי שלומד תורה כדבעי, ממילה מתחזק הקשר בינו וקונו, ודרכה מתחזקת אמונתו. כשמסתכלים על כל גדולי ישראל בכל הדורות, הם אנשים שונים אם תכונות נפש שונות. ולכל א' יש דרך ומהלך המיוחד שלו. אבל מכנה משותף המאחד את כולם הוא האהבה ללימוד תורה וההתמדה בלימוד תורה. ומי שמחזק את עצמו בלימוד תורה מחזק עצמו ממילא גם באמונה.

חסר לנו הקלטה על עיקר הראשון וחבל על דאבדין

עיקר שני - יחוד

**אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד ואין יחידות כמוהו בשום פנים והוא
לברו אלוקינו היה הוה ויהיה**

העיקר השני הוא יחוד ה'. וכנ"ל שאין זה רק ענין של פילוספיה אלא הוא דין שנפסק להלכה והוא נלמד מקרא בתורה. וז"ל רמב"ם יסוה"ת א' - ז'. "אלוק' זה אחד הוא. אינו לא שנים ולא יתר על שנים אלא אחד שאין כייחודו אחד מן האחדים בעולם הנמצאים בעולם. לא אחד כמין שהוא כולל אחדים הרבה ולא אחד כגוף שהוא נחלק לחלוקת ולקצוות אלא ייחוד שאין ייחוד אחר כמותו בעולם." קצת פי' על דבריו. הרי כל איש יש לאמר עליו שהוא איש אחד. אבל הוא נעשה ומוכרב מאברים שונים. עכ"כ שבזמן הזה יש יכולת ליקח קצת מגוף אחד ולחברו לגוף שני כמו ניתוח השתלת כליות. וכל איש "אחד" נעשין מכמה חלקים. אבל לה' אין חלקים ואין איברים, וא"א לחלק או ליקח קצת ממנו, אלא אחד ושלם גמור שא"א לחלק כלל כי אין לו חלקים.

יש עוד בחינה ליחוד ה'. עיין דברים רבה פרשה ב', "אמר הקב"ה לישראל בני כל מה שבראתי בראתי זוגות שמים וארץ זוגות חמה ולבנה זוגות אדם וחוה זוגות העולם הזה והעולם הבא זוגות אבל כבודי אחד ומיוחד בעולם מנין ממה שקרינו בענין שמע ישראל ה' אלהינו ה'." ממדרש חזינן שכל בריאה נברא זוגות, זה חלק מעצם הבריאה. ויש מפרשים ענין הזה של בריאת זוגות. שכל דבר בעולם א"א כלל לחיות ולפעול לבד. כל דבר בעולם וכל פעולה בעולם נעשין משני כחות יחד, כמו משפיע ומקבל. וכל א', בין המשפיע ובין המקבל צריכין להדדי. איש ואישה השתתפו ביצירת הולד ובנין והנהלת הבית. כל עץ וצומח, הוא השתתפות בין כח בצומח לינק מקרקע ואויר. וזה ג"כ שיתוף בין גשם הנבלע בקרקע שהוא שיתוף שמים וארץ. השמש פועל יחד עם הלבנה. וכו'. אבל הקב"ה אינו כן. אין לו שותף, ולא תלוי כלל בשום כח אחר. ופועל כל פעולותיו לבד. זה ה' אחד.

מצאינו עוד יסוד בפסוק של קריאת שמע, והוא קבלת עול מלכות שמים. עיין מתנ' ברכות יג', 'שלא אומרים הג' פרשיות של קריאת שמע כפי הסדר שנכתבן בתורה. אלא יש סדר אחר לקריאתן." אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו

עול מלכות שמים תחלה "וע"ע ברמב"ם ספר המצות מ"ע ב'. "ויקראו גם כן זאת המצוה מלכות. כי הם יאמרו כדי לקבל עליו עול מלכות שמים". וגם בר"ה כשמתפללים תפילה של מלכויות, ואומרים הפסוקים של מלכויות. מסיימים בפסוק של קריאת שמע, כנ"ל כי הוא מצוה של מלכות.

וקשה וצריך ביאור. כי כנראה, הענין של יחוד הוא ענין בנפרד מענין של מלכות. ומה שייכי הני תרי ענינים שכלולים יחד בפסוק א' ומצוה אחת. לכאורה יכול להאמין ולידע שה' הוא אחד, וח"ו לא לקבל מלכותו.

והנה, יש לה' הרבה שמות וכל שם מכנה למידה אחרת. יש שם של ק-ל, ושם שקי, ושם אלוקים וכו'. בפסוק של שמע ישראל מצאנו שני שמות. שמע ישראל ה' (הוי"ה) אלוקינו ה' אח'. יש שם של ה' (הוי"ה) ויש שם אחר של אלוקינו. ולכאורה, מצד המצוה של יחוד, היה יכול לכתוב רק שמע ישראל ה' אחד. ולמה צריכה הקרא ליכתב בהאי מצוה גם השם של אלוקינו. כנ"ל, כל שם מורה על מידה אחרת. השם של ה' הוא שם של רחמים. אבל השם של אלוקים, הוא שם של טבע והוא שם של דין. בראשית ברא אלוקים. הבריאה נבארת במידת הטבע והוא מידת הדין. בטבע אין רחמים. שני אנשים נפלו מצוק, אחד צדיק והשני רשע, שניהם ימותו אותו מיתה כי בטבע אין רחמים אלא הכל דין וטבע שמי שנפל ממקום גבוה ימות. שניים בתאונת דרכים, אפילו צדיק גמור ימות כי זה הטבע של תאונת דרכים. הבריאה נבראת בהנהגת טבע והוא מידת הדין, אלא שראה שאין העולם מתקיים ושיתף מידת רחמים. אבל שם אלוקים, שם הבריאה הוא מידת הדין.

כנ"ל שהבריאה היתה בשיתוף שני מידות יחד, מידת הדין ומידת הרחמים. וכמו כן ממשיך הנהגת העולם בהני שני מידות יחד, מידת הדין ומידת הרחמים. והוא חידה מבלבלת. כשחי ומסתכל בעולם והנהגתו, איך צריכין להתיחס לה' והנהגתו. האם להתיחס אליו כמידת הרחמים או כמידת הדין. בתפילה אומרים אבינו מלכינו. אב הוא מידת הרחמים, ודאי האב מרחם ואוהב את בנו. אבל המלך הוא משפט ודין. כל מושג של תפילה הוא רק מכח מידת הרחמים. בר"ה ויו"כ, אנתנו עומדים בדין, אבל מבקשים סילחה וכפרה, ומפילים עצמינו על מידת הרחמים. אבל ודאי יש עונשים והרבה דברים בעולם שנראים כדברים קשים ורעים. ולכאורה אלו מכח מידת הדין.

והאמת הוא שפסוק של שמע ישראל, בא לפתור לנו חידה זאת. שמע ישראל, ה', יש רחמים בעולם. אלוקינו, יש גם דין בעולם. ה' אחד. שני אלו, הדין והרחמים, באמת אחד הם. ואין תרי מילי דסתרי הדדי. ושניהם, מקורם בה' שניהם נובעים מרחמים. וכדאיתא, כל מה דעביד

רחמנא לטב עביד. וגם מה שנראה כדין, הכל לטובתינו, מאהבה להיטיב לנו. וככל אב שמעניש בנו כדי לחנכו להביאו לשלימות וחיים מאושרים, העונש בא רק ממידת האהבה ורחמים. וזה ה' אחד, הרחמים והדין, הכל אחד.

וזה הקשר לקבלת עול מלכות שמים וה' אחד. כי **קבלה**, הוא מרצון ולב שלם. ואינו מכפיה, אלא רוצה לקבל על עצמו גזירת ומשפטי המלך. ולכן, אם מבין, ה' אחד, מבין שהכל, גם הדין הוא אחד אם הרחמים. והכל מאהבה ולטובתינו, אז שפיר מוכן לקבל מרצון ואהבה את מלכותו. ורוצה להיות במלכותו ולעשות רצונו ולקבל גזירותיו ומשפטיו. ולכן המצוה של יחוד ה' הוא מצוה א' אם קבלת מלכותו.

יצאנו בג' פירושים בה' אחד. 1] - הוא חד גמור בלי חלקים 2] - הוא לא תלוי באף א' ופועל הכל לבד. 3] - מידת הדין הוא אחד עם מידת הרחמים, וממילא רוצים לקבל מלכותו ולעבדו בלב שלם. וקבלת עול מלכות שמים, אינו רק לקיים את המצות, אלא זה קבלה והכרה בהנהגתו עלינו ועל כל העולם. שיש הנהגה של שני בחינות יחד, של אהבה ורחמים יחד עם דין, אבל יסודו מרצונו הטוב להיטיב עלינו. והני ג' פירושים, הם יחוד מצד עצמותו. זה שני הפרושים ראשונים שעצמותו אחד ממש בלי שם חלק. ושהוא אינו תלוי באף אחד ולא צריך לאף אחד. וגם יש יחוד מצד הנהגתו כלפינו. זה הפי' השלישי, שהעולם הונהג במידת רחמים עם מידת דין, אבל אינן שני כוחות אלא הכל הנהגה אחת היא.

הנה, האי מצוה של יחוד הוא חשוב כ"כ שחייב למסור הנפש על זה. כדילפינן מהמשך הקרא, ואהבת את ה' אלוך' בכל לבבך ובכל נפשך. ולפיכך עד שנוטלין את נפשך. וזה מיוחד כי בכמעט כל שאר המצות הדין הוא שחייך קודמין. ואם צריך לחלל את השבת או לאכול ביו"כ להציל את הנפש, ודאי דוחין את השבת ויו"כ. אבל מצות היחוד שאני ואמונת היחוד דוחין את הנפש. וזה שמצאנו בכל משך הדורות שיהודים מוסרים נפשם שלא להודות באלוהים אחרים. וזה היסוד של שמע ישראל.

כל שבת מתפללים במנחה, אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ננסה להבין כל קטע.

אתה אחד - זה יחוד עצמותו כנ"ל, שהוא אחד גמור בלי שום חלק וכלי שום שותף. :
שמן אחד - לכאורה יש לה' הרבה שמות, כנ"ל ק-ל, שקי, וכו'. ויש לפרש על דרך הנ"ל.

ש'אע' פ' שנראה שכל שם מורה על מידה והנהגה אחרת, ובשטחיות נראה ששם של דין הוא שם אחר לגמרי והנהגה אחרת לגמרי משם של רחמים. אבל ביסודם הם הכל אחד, וכולם שרשם בהוי"ה, כולם באים ממידת טובו לרחם עלינו. עוד יש לפרש שמך אחד. לדוגמה, ילד בברית ניתן שם, "יצחק". ובבית יש כינוי "איציק" ל". וכשנכנס לחדר החברים נותנים לו כינוי אחר. וכשהולך ומתגבר הוא נקראת רב .. . ובמשך כל ימיו יש לו הרבה שמות, כי בכל מצב של חיים שהוא הולך ומשתנה, משתנה גם שמו. וכמו שילד בבית שונה מרב גם שמו שונה. אבל אצל ה' אין שום השתנות בכל מצבים בכל זמנים, וזה שמך אחד קבוע ואחיד בכל מצבים בלי שום שינוי .

מי כעמך ישראל - נצטוינו בדברים כח' - ט', והלכת בדרכיו . שיש מצוה להתדמות אל הנהגותיו. ולומדים מזה כמה יסודות גדולים בבין אדם לחבירו. עיין רמב"ם, דעות א' - ה' - ו' . (ה) .. ומצויוֹנוֹ אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו: (ו) כך למדו בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנוייִן ארך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחיוב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו: אין מצוה מפורש לא לכעוס, אלא לחוס ולרחם על חברו. אלא הנהגות הטובות אלו נלמדים מהכלל שאנו מצווים לחקות מידותיו. ומה הוא חנון אף אנו מצוים במידה של חנינה. וחז"ל מגלים לנו, שגם ענין היחוד צריכין אנו ללמוד ממנו. וכשם שהוא אחד בתכלית הייחוד, מצד עצמותו ושמו, כן כלל ישראל צריכם להיות אחד. וזה המושג שאנו קוראין **אחדות**. וזה גם נובע ונלמד ממצות היחוד. ויוצא א"כ שענין היחוד אינו רק מושג שכלי בהנהגת הקב"ה, אלא הוא מצוה מעשית הנוגע אצלינו בכל יום, והוא הענין הגדול של אחדות בכלל ישראל .

בענין האחדות, עיין מלבי"ם על מלחמת עמלק . מלחמת עמלק היא המלחמה הראשונה נגד כלל ישראל סמוך מיד ליצי"ם. ושם כתוב בקרא, שמות יז' - יב', " וידי משה כבדים ויקחו אבן וישמו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד .. . " . וביאר שם המלבי"ם, ש'ידי משה נחלשו ולא יכול משה להחזיקם, בגלל שיש מקטני אמונה שאין ליבם שלם אם ה'. ולתקן זה, לקח אבן, כי אבן הוא אחת גמורה בלי חלקים, וזה מורה על אחדות, וכמו שהאבנים התאחדו לא' מתחת ראש יעקב אבינו שזה גם מורה על אחדות בכלל ישראל. ושמו האבן מתחת משרע"ה, לרמז שכל ישראל יתאחדו בלב אחד מתחת הנהגת משה, ולהכניע ליבם להנהגתו. ותמכו ידי משה על ידי אהרון וחור. כי אהרון הוא איש שלום שמשכין

שלום בין איש לחבירו. וזה אחדות בין העם. וזה נגד מי כעמך ישראל גוי אחד. ומצד שני יד משה נתמכת על ידי חור. כי בחטא העגל חור הוא שמסר נפשו וימות לשם יחוד ה' ונגד הטעות וכפירה של העגל שיש שיתוף. וזה נגד אתה אחד. ומשה רבינו ע"ה הוא שהגדיל שמו בעולם, וזה נגד שמך אחד. וזה שלימות האחדות. שלשתם יחד, יחוד ה', יחוד השם, ויחוד האומה. ובזה מתגברים מעל מלחמת עמלק. וזה אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

וזה גם מה שאמר משה רבינו בפרשת וזאת הברכה, ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יח' שבטי ישראל. ויהי בישראל מלך, יהיה גילוי וקבלת מלכותו בתוך כלל ישראל, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל. רק כשיש אחדות בתוך כלל ישראל ויחד שבטי ישראל. שאמונה שלימה וגילוי יחודו ומלכותו תלוי בכך שיש אחדות בתוך כלל ישראל. כמו כן ביאר המלבי"ם (כעת לא מצאתי בדיוק מפורש) מה שאמר יעקב אבינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שידוע מדרש חז"ל, שיעקב ביקש לגלות הקץ לבניו, ונסתלקה ממנו והוא חשש שמה בתוך בניו יש פסול. והם אמרו לו שמע ישראל ה' אלוה' ה' אחד. והוא עונה ברוך שם כבוד מלכותו. וההודאה של יעקב לא היה רק שבניו היו שלימים באמונתם, אלא גם הודה על זה שיש ביניהם אחדות, כי רק באחדות יכלו לקבל מלכותו ויחודו ולאמר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד. ולכן, כשאומרים שמע ישראל ה' אלוה' ה' אחד. אין זה רק מושג שכלי, אלא הוא גם מצוה למעשה הנוגעת לכל אחד. וזה "שמע ישראל", כי אמונת היחוד קשורה יחד עם אחדות ישראל. וזה שמע ישראל שיש מצוה על ישראל להתאחד יחד כדי לקבל מלכותו וגילוי יחודו. וזה מצוה למעשה הנוגעת לכל אחד לחזק אחדותו אם חביריו וקהילתו ועם כל כלל ישראל. יש עוד פירוש, בה' אחד. עיין רש"י על פסוק שמע ישראל. "ה' שהוא אלוהינו עתה ולא אלוהי העובדי כוכבים הוא העתיד להיות ה' אחד ... ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. " ולהמשיל משל, כשיש שני מתחרים, וא' מהם מנצח, הוא מרים ידו ואצבעו להראות שהוא אחד. מה פי' שהוא אחד, הלא יש עוד אחד ועוד ועוד. אלא כונתו שהוא אחד שמנצח. וכן לעתיד בגילוי העתידה, ה' ומלכותו ואמונתו יהיו מנצחים ניצחון מוחלטת על הכל והכל מודים למלכותו, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

יצאנו עם כמה פירושים וענינים במה שאומרים ה' אחד. [א] - עצמותו שלם שלימות גמורה בלי שום חלקים

[ב] - הנהגתו, של דין ורחמים הכל אחד [ג] - שמו אחד, ואין שום השתנות בזמן מן הזמנים או

שום תקופה או מאורע   ד] - קבלת עול מלכותו   ה] - יש קריאה לכלל ישראל
להתאחד יחד לקבל מלכותו
ו] - גאולה העתידה יהיה גילוי כבודו על כל העולם ואמונתינו ומלכותו יתברך ינצח על כל
עומות העולם ואמונתם המוטעות

עיקר השלישי - אינו גוף

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל

העיקר השלישי הוא שהבורא יתברך אינו גוף. וכמו שאומרים ביגדל, אין לו דמות הגוף ואינו גוף. אמנם קשה שהרי מצאנו הרבה פסוקים שמשמע מהם שיש איברים לה' יתברך.

שמות יד' - לא' - וירא ישראל את ה' הגדולה
במדבר יד' - כח' - כאשר דברתם באזני
במדבר יב' - ח' - פה אל פה
דברים יא' - יב' - תמיד עיני ה' אלוךך בה
ישעיה סו' - א' - והארץ הדום רגלי

והתשובה היא שאין לנו שום מושג או תפיסה בו יתברך. והפסוקים שימשו בלשונות אלו כדי שאנחנו נוכל להבין קצת ולתפוס שום תפיסה ומושג. עיין רמב"ם הלכות יסוה' ת א' - ח' ט'

(ח) הרי מפורש בתורה ובנביאים שאין הקב"ה גוף וגוייה שנאמר כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והגוף לא יהיה בשני מקומות ונאמר כי לא ראיתם כל תמונה ונאמר ואל מי תדמיוני ואשוה ואילו היה גוף היה דומה לשאר גופים:

(ט) אם כן מהו זה שכתוב בתורה ותחת רגליו כתובים באצבע אלהים יד ה' עיני ה' אזני ה' וכיוצא בדברים האלו הכל לפי דעתן של בני אדם הוא שאינן מכירין אלא הגופות ודברה תורה כלשון בני אדם והכל כנויים הן שנאמר אם שנותי ברק חרבי וכי חרב יש לו ובחרב הוא הורג אלא משל והכל משל ..

ומה שמשם ביקש "לראות" את ה', אך שאינו גוף, כדכתיב הראני נא את כבודך. פירוש הוא שאין משה ביקש לראות ממש, אלא משה ביקש להרגיש מציאותו כמו שמרגיש מציאות עוד נמצא, וגם את זה אי אפשר. עיין רמב"ם שם הלכה י'.

(י) מהו זה שביקש משה רבינו להשיג כשאמר הראני נא את כבודך ביקש לידע אמיתת המצאו של הקדוש ב"ה עד שיהיה ידוע בלבו כמו ידיעת אחד מן האנשים שראה פניו ונחקקה צורתו

בלבו שנמצא אותו האיש נפרד בדעתו משאר האנשים כך ביקש משה רבינו להיות מציאות הקב"ה נפרדת בלבו משאר הנמצאים עד שידע אמתת המצאו כאשר היא והשיבו ברוך הוא שאין כח בדעת האדם החי ..”

ספר דברים נאמרה סוף ימי משרע"ה , אחרי מ' שנה במדבר. והיו שם בתוך כלל ישראל תערובות מיוצאי מצרים שלא מתו, כגון נשים וכל שלמטה מעשרים שנה. ויש הרבה שנולדו במשך מ' שנה של שהיה במדבר שלא ראו כלל יציאת מצרים ומתן תורה. וזו היתה תחילת המסורה, מדור לדור וממשה לכלל ישראל. וכתוב שם , ד - טו' , טז' . "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דיבר ה' אליכם" בחרב מתוך האש. פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמ'. "ומשה מדגיש לעם שבמתן תורה לא היה שום צורה. ועיין שם בהעמק דבר לנצי"ב , שאילו היו ראו שום תמונה יהיה הרבה יותר קל לזכור. ואעפ"כ לא הראה להם שום תמונה, כי אילו הראה להם שום תמונה יש בזה סכנה שיעשו צלם להאי צורה ויבא לעבדה ולהשתחוה להאי צורה. עיין רמב"ם ריש הלכות ע"ג. שמסביר איך העולם מתחיל לטעות בטעות של ע"ז. והוא כי טעו, הואיל שהקל ברא כוכבים וגלגלים להנהיג העולם ראויים לשבחם ולפארום ולחלק להם כבוד. וכמו כן , י"ל אילו היה לכלל ישראל שום תמונה , יבא לטעות לכבד ולשבח האי תמונה , וסופו באו לעבדה ככל ע"ז. ולכן הוי עיקר שלא עובדים לשום גוף או תמונה , שלא יבא ח"ו להתקלקל לעבוד ע"ז.

עוד סיבה לעיקר זו . עיין אבות ד' - א' , איזהו עשיר השמח בחלקו. ויש מפרשים , שמילת עשיר מרמז על בריאות ושלמות הגוף . ע' - עיינים

ש - שיניים

י' - ידים

ר' - רגליים

לאמר לנו , שמי שבריא ושלם בגופו, הוא באמת עשיר ועליו לשמוח בחלקו. והסיבה שזה באמת עשירות וסיבה לשמחה כי הוא כ"כ נדיר, כי כמעט לכולנו יש איזה צער וחסרון וחולשה בכלל הפחות אחד מאבירינו. ואילו היה להקב"ה גוף ואיברים, יהיה שייך כלפיו חולשה וחסרון. וכיון שזה א"א, וא"א שאצלו יתברך יהיה שום חולשה וחסרון , בע"כ אין לו שום גוף או דמיון גוף , ומשולל לגמרי מכל ענין התגשמות.

והעיקר הזה הוא עיקר המבדיל בינינו וגוים סביבותינו במשך כל הדורות. וזה עיקר החילוק

בין יהדות ונצרות . כי הנוצרים מאמינים, שאותו איש הוא אלוקי ממש. וצער שלו ונסיונות שלו ותאוות שלו, שכולם הרגשים ומידות אנושית, כולם שייכים לאלוקי כאילו האלוקה עצמו יש לו היא צער ונסיונות. וזה מושג שלגמרי אי אפשר לנו כי אין ליתברך שום חיסרון ושום צער גופי וכו'. האלילים של היונים, לכולם יש כל המידות ראות ורצונות ותאוות של אנשים. ואי אפשר לקבל הוראה והנהגה מאליל שכל כך חסר בהנהגה ישרה אלא אדרבה ככל כחותיו גובר גדול פגמי חיסרונותיו. וכמו שאמר איזה פילוסוף מבקר ציניקין, הקב"ה ברא אדם בצלמו והאדם החזיר לו את הטובה .

G-d made man in his image and man has returned the favor - voltaire

כלומר, שאומות העולם מדמיינים דמיון אנושי לאלילים, ומורידים רוממות המושג של אלוקי לדרגת האנושי אם כל חסרונות האנושי ולקויו ופגמיו. וכמובן שזה אי אפשר לגמרי לנו ולאמונתנו האמיתית. אלא הקב"ה הוא כליל השלימות בלי שום חסרונות כלל, ואין לו שום דמיון כלל ולא שום דמיון גוף כלל.

אבל השאלה היא, אחרי שקבענו כעיקר שאין לה' שום גוף או דמיון גוף והוא לגמרי מעבר להשגתנו, איך אנחנו באמת יכולים להתיחס אליו. והתשובה היא שלומדים ממש רבינו ע"ה. וכמבואר בפרשת כי תשא, שמות לג' - יח' - יט'. משה רבינו ביקש הראני נא את כבודך. וכן"ל שגם את זה אי אפשר. אבל ה' משיב לו, אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה'... והכונה בזה למה שמבואר שם בסמוך, לד' - ו', ה' ה' ק-ל רחום.., היג' מידות של רחמים. היג' מידות שאנו אומרים ושונים פעם אחר פעם בכל ימי רחמים וסליחות. ועיין גמרה ר"ה יז':, "אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". והגמרא לא אמר לאמר האי סדר תפילה אלא "יעשו" שיש כאן עשייה. כלומר, השאלה היא איך עלינו להיתחסס כלפיו יתברך מאחר שהוא אינו גוף ומעבר לגמרי מכל תפיסה ומושג שלנו. והתשובה היא שאה"נ איננו מתיחסים לשום "גוף", אלא למעשיו, למידות שלו. הוא כלפינו ק-ל רחום, ואנו מתייחסים למידת הרחמים שלו. ולא רק מדברים על זה, אלא עלינו לחקות אחר דרכיו וכמו שהוא כלפינו ק-ל של רחמים וחסד כן עלינו להיות חיים של רחמים וחסד כמותו, ובזה יכולים להתקרב אליו ולחקות את דרכיו וזה ההיתחסות שלנו כלפיו.

היסוד הזה, שאנחנו מתייחסים רק אל מעשיו המלמדים אותנו, ולא לעצמותו, אנחנו רואים

בכמה מקומות, שהמסר הנלמד ממעשיו הוא כל כך חשוב, שכדי ללמד אותנו אפילו במקום ששייך לבוא לטעויות האפיקורסים. עיין בראשית א' - כו'. "נעשה אדם". כאילו ה' נמלך עם אחרים. והנוצרים באמת השתמשו בפסוק זה ל"ראיה" לטיפלתם שיש איזה שותפות. אבל רש"י שם כבר כתב, "אע"פ שלא סיייעוהו ביצירתו ויש מקום לאפיקורסים לרדות לא נמנע הכתוב מללמוד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן". וכנ"ל, העיקר הוא המסר שאנו לומדים ממעשיו. עיין עוד, בראשית יא' - ה', "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל ..", אצל מגדל בבל. וכי ה' צריך "לירד". ועיין רש"י שם, לא הוצרך לכך אלא בא ללמוד לדיינים שלא ירשיעו הנידון עד שיראו ויבינו. וכמו כן אצל סדום, בראשית יח' - כא'. "ארדה נא ואראה", ורש"י שם למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה. ככל הנ"ל שאנחנו מסתכלים רק על מעשיו ללמוד ולחקות אחרי מעשיו.

וזה מוסר השכל לכולנו. כמה מחלוקות בין אדם לחבירו באים כי אנחנו דנים חברינו כפי הנחות שהינחנו כפי מה ששמענו אע"פ שאין אלו עובדות מוצדקות. ואילו אנחנו לומדים מהקב"ה, שאין לדיין לדון אלא אם כן ירד לחקור העובדות הנכונות, כמה שלום יהיה בינינו וחבירינו ומשפחתיו, וכמה פעמים ניצלנו מחטאים בין אדם לחבירו כמו לשון הרע ומחלוקת. כל היום אנחנו "דיינים". אנחנו דנים השכן, והאיש או האישה או ילדים ואחים ואחות וכל המשפחה, אבל אין "לדון" אלא אם כן חוקר שיש עובדות אמיתיות ולא הנחות שגויות. ועד כדי כך מגיעים הדברים, עיין מדרש רבה בפרשת חטא העגל על קרא, "לך רד כי שחת עמך", "שמות לב' - ז'".

מדרש רבה שמות - פרשה מב פסקה ה' ד"א לך רד א"ר אבין א"ל הקב"ה למשה אל ירע לך על שאמרתי לך לך רד מכאן שהרי ב' ג' פעמים כביכול ירדתי מן השמים לארץ בשביל לראות בקלקלת הבריות שנאמר (בראשית יא) וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל הבה נרדה ארדה נא ואראה אף אתה לך רד דיו לעבד להיות שוה לקונו .. "הרי מרע"ה לא יכול לסמוך על הא דהקב"ה בעצמו אמר לו שקילקל העם, אלא לפני שדנין העם הוצרך משה "לירד" ולראות כמו עיניו איך ובמה קילקל העם בחטא.

העיקר הזה, שאין לנו שום יחס לציור גוף של הקב"ה, ורק מתיחסים אליו כפי מעשיו, אנחנו אומרים בסוף תפילת שבת בשיר הכבוד, "אנעים זמירות". "אספרה כבודך ולא ראיתיך .. גדלתך וגבורתך כנו לתקף פעולתך דמו אותך ולא כפי ישך וישווך לפי מעשיך".

בעיקר הזה יש קצת מחלוקת רמב"ם וראב"ד. עיין רמב"ם הלכות תשובה, ג' - ז'. הרמב"ם מונה חמשה שנקראין מינים. ומהם, מי שאמר שיש להקב"ה גוף ותמונה. "והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה". והראב"ד מודה שזה אמת ועיקר ואין להקב"ה גוף או תמונה, אבל חולק שאין ראוי לקראות מי שטעה בזה כמין, כי הלא סוף כל סוף טעה במקראות מפורשים. וז"ל הראב"ד כפי שהובא בכס"מ. "אמר אברהם אע"פ שעיקר האמונה כן הוא המאמין היותו גוף מצד תפיסתו לשונות הפסוקים והמדרשות כפשטן אין ראוי לקרותו מין".

העיקר הרביעי -קדמות

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא ראשון הוא אחרון .

כוונת ראשון, אין פירושו שיש כמה והוא הראשון במספר, כגון שיש כמה רבנים לעיר או בית כנסת ויש איזה חשיבות למי שהוא הראשון . אלא כונת ראשון הוא משהו אחר לגמרי , שהוא ראשון בהחלט קודם לכל ולא שייך שום מציאות מקודם . ולשון הרמב"ם בפירושו משניות לסנהדרין וכן במורה נבוכים חלק ב' , הוא " הקדמות" . שהקב"ה הוא קודם לכל דבר ואין שום מציאות שנמצא לפני שהוא בראו. הוא בורא הכל יש מאין . הוא הנקרא בלע"ז בלשון הפילוסופים , ex - nihilo ,

הרמב"ם למד עיקר זה מקרא, בוזאת הברכה , דברים לג' - כז' . מענה אלוקי קדם . ויש מפרשים מענה , מלשון גבורה ועוז. שהגבורה והביטחון שלנו הוא זה שה' הוא קדם, כלומר הוא בורא הכל, הוא מעל כל טבע , הוא לא מוגבל משום דבר בכל העולם . וזה מה שאומרים ביגדל , קדמון לכל דבר אשר נברא ראשון ואין ראשית לראשיתו .
עיינ עוד מורה נבוכים ב' - יג' .

" הוא דעת כל מי שהאמין תורת 'משה רבינו ע"ה' - הוא, שהעולם בכללו - רצוני לומר , כי כל נמצא מלבד האלוך ית' - האלוך המציאו אחר ההעדר הגמור המוחלט, ושהאלוך ית' לבדו היה נמצא, ולא דבר בלעדיו, לא מלאך ולא גלגל ולא מה שבתוך הגלגל; ואחר כן המציא כל אלה הנמצאות כפי מה שהם ברצונו וחפצו, לא מדבר; .. והיא - יסוד תורת 'משה רבינו' ע"ה בלי ספק, והיא שניה ליסוד היחוד - לא יעלה בדעתך זולת זה. ו'אברהם אבינו ע"ה' התחיל לגלות זה הדעת, אשר הביאו אליו העיון; ולזה היה קורא "בשם יי אל עולם".
וכבר הראה זה הדעת באמרו, "קונה שמים וארץ":

ויסוד האי עיקר, מובן לפי משל. כי כל קבלן בניה רק יכול לבנות בית ובנין כפי טיב החומרים שהוא משתמש בהם. וכל רופא רק יכול לרפות הגוף כפי כללי כח הגוף שהוא מטפל בה. וכל צייר ואומן רק יכול לצייר כפי החומרים שהוא משתמש בהם. ולכן, אילו היה חומר קודם וה' רק יצר מחומר שכבר קיים, יהיה מוגבל עשייתו כפי החומר שניתן לו . ויהיה איזה הגבלות לכחו ויכולתו כפי החומר , ובאיזה מידה הוא יהיה תלוי במציאות החומר שקיים לפניו. וכל

זה אינו . כי ה' מעבר לכל גבולות ומעבר לכל כח ואין לפניו שום מונע ושום גבול. כי אין הוא תלוי בשום חומר, אדרבה כל כחומר תלוי בו. כי הוא היוצר לעצם החומר, והוא הבורא הכל כפי רצונו וחכמתו. והא עושה כסדר כפי רצונו מכיון שהוא בעל עצם החומר, ומעבר לכל טבע. וזה מה שאנו אומרים קונה הכל .

וזה כוונת הרמב"ם במורה נבוכים, שהעיקר של קדמות הוא שני לעיקר היחוד. כי כנ"ל שיחוד שהוא המלכות שהוא מנהיג הכל, וזה הולך יד ביד בקדמות. הואיל שהוא בעל הטבע הוא יצר הכל והוא יצר עצם הטבע וכל החומר, הוא מעבר לכל טבע, ממילא הוא המלך המושל ומנהיג כפי רצונו.

וזה מה שאומרים כל בוקר כמעט הדבר הראשון כשנכנסים לבית הכנסת, אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא. וזה הדבר הראשון שאומרים בתפילה כי באמת הוא ההקדמה המאפשרת כל מושג של תפילה. הרי בתפילה אנחנו מבקשים עזר מלמעלה, לבראות ופרנסה וכל צרכים. ואם יש איזה בעיות אנחנו מבקשים שהקב"ה להושיע אותנו מהצרות שלנו. והסיבה לכל זה הואיל הוא כל יכול, כי אין הוא מוגבל משום טבע אלא אדרבה כל הטבע תלוי רק ברצונו והוא הכל יכול כפי רצונו. הוא יכול לשנות הטבע כי הוא בעל הטבע, הוא יכול להנהיג כפי רצונו כי הוא בעל הטבע ויכול להנהיגו כפי רצונו. אין ה' מוגבל כפי גבולי הטבע אלא הטבע מוגבל ותלוי ברצונו. וזה מה שאומרים בתפילת ר"ה בסדר מלכות, אני ראשון ואני אחרון.

עיקר החמישי - תפילה

אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו לו לברו ראוי להתפלל
ואין ראוי להתפלל לזולתו

וראים כמה וכמה דוגמאות, מחומש, שמתפללים ועושים איזה התקרבות להקב"ה אף שאין שום חיוב להם להתפלל. ונר' שיש תשוּקה פנימית וטבעית לבן אדם להתקרב ולהתחבר חיבור וקשר אם קונו.

א [- הקרבן הראשון המפורש בתורה (יש מדרשים שאדה"ר מקריב קרבן אחר שחטה וגירש) הוא הקרבנות של קין והבל . ולא היה שם שום חיוב אלא מרצון נפשם נדבה ליכם להביא קרבן אל ה' . בראשית ד' - ג' , ד' - ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' : והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן ..

ב [- אח"כ מצאנו כשנח יצא מהתיבה הוא מקריב קרבן לה'. בראשית ו' - כ' - ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עלת

וכנ"ל, בשני הנ"ל אין שום חיוב אלא מרצון נפשם החליטו להקריב וכנ"ל שיש תשוּקה פנימית להתקרב ולהתחבר אם הקב"ה. כנראה ששני הנ"ל, הם כמו ענין של תודה, להראות אות תודה להקב"ה. נח מודה שהציל אותו מהמבול, ולכאורה קין והבל מבאים תודה על הצלחתם והיבול שלהם. אבל לא נר' שמביאים הקרבן כדי לעורר ולבקש משהו מהשם יתברך.

ויש עוד סוג של תפילה והתקרבות, כשנצרך למשהו ומתחנן לפני ה' לבקש ממנו עזרה במה שצריך.

ג [- וזה מצאנו אצל אברהם אבינו כשמתפלל להציל אנשי סדום, אף שהם רשעים. זה הדוגמה הראשונה שמישהו מתפלל לבקש עזרה ולהשיג דבר מסוים. בראשית יח' - כג' - ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע

ד [- וגם אצל יצחק, אמנם לא כתוב פסוק מפורש שמתפלל, אבל חז"ל דרשו על קרא, בראשית כד' - סג' - ויצא יצחק לשוח בשדה

ה [- וגם אצל יעקב אבינו מצאנו שמתפלל על הצלה והצלחה. עיין, בראשית כח' - כ' - אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש.

ושלשה תפילות הללו, מאברהם יצחק ויעקב, הם השורש שממנם נלמדו וניתקנו ג' תפילות

שלנו . שחרית מאברהם , ומנחה מיצחק, ומעריב מיעקב . וכנ"ל כל הדוגמאות הללו , הם תפילות מנדבת לב המתפלל , בלי שום חיוב . אלא כנ"ל , נראה שיש תחושה פנימית מנשמת אדם להתפלל אל קונו . ויש תשוקה טבעית בנפשינו , להתקרב ולנצור קשר עם הבורא.

ועכשיו השאלה היא, התפילה שלנו שאנו מתפללים, האם הוא חיוב ומצוה . ואנחנו מתפללים הואיל שאנחנו מחויבים בדבר להתפלל, והוא מצוה ככל המצות כתפילין ושבת. או דילמא, אין מצוה להתפלל, אלא אנחנו מתפללים כי אנחנו רוצים להתפלל, ואנחנו צריכים לבקש צורכינו מבוראינו, ואנחנו צריכים להודות על כל הטוב שהקב"ה גמל עלינו. אבל זה התקשרות מנדבת ליבינו ולא מכח חיוב ומצוה. [ואף שבאמצע "תפילה" אנחנו אומרים קריאת שמע וקריאת שמע הוא מצוה, אבל קריאת שמע ענין אחר הוא. ואין קריאת שמע תפילה. אין אנחנו מדברים ומתקשרים אם הקב"ה, אלא קריאת שמע ענין אחר הוא. ואלא קריאת שמע על יחוד ה'] ויש בזה מחלוקת ראשונים. שיטת הרמב"ם, ריש הלכות תפילה ובספר המצות מ"ע ה', שיש מצוה דאורייתא בכל יום. ונלמד מקרא, ועבדתם את ה' אלוקיכם, ודרשו חז"ל שזה עבודה שבלב שהוא תפילה. אבל הרבמ"ן שם בספה"מ חולק וסבר שאין מצוה דאורייתא להתפלל. וז"ל שם, "אלא ודאי כל ענין התפילה אינו חובה כלל אבל הוא ממדות חסד הבורא ית' עלינו ששומע ועונה בכל קראינו אליו".

הגר"ד"ס, ראש ישיבה רבינו יצחק אלחנן, זצ"ל, ביאר. שאמת יש מצוה וחובת תפילה, לשיטת הרמב"ם. אבל מלבד זאת שיש חובה ומצוה, יש עוד ענין בתפילה שהוא כח אדיר להשיג תועלת של כל ברכה והצלחה השייך בעולם. ולכן כשאנו באים להתפלל, אנחנו ניגשים משני פנים. מצד א' אנחנו ניגשים להתפלל מחמת החיוב המוטל עלינו, אבל מלבד זה גם ודאי רוצים אנחנו להתפלל כדי לפעול כל השפע וברכה שתפילה יכול לפעול עבורינו. ולכן מצד עצם חובת תפילה הוא פשוטה מאוד, כל בקשה בכל לשון בכל זמן ובכל מקום. אבל כדי שתפילה להיות יעיל, וכדי לפעול ולהשיג התועלת הנרצה, צריך להתפלל בצורה מדויקת. ויש מטבע מסוימת שהיא המטבע הנכונה לתפילה. ואת זה גילה לנו חז"ל, שיש נוסח מסוימת, אם זמנים מסוגלים ומקומות המעולות כדי שהתפילה יהיה לתועלת הרצויה. משל למה הדבר דומה. יכול לפגוש רופא או עורך דין באמצע רחוב ושואל איזה שאלה ובדרך כלל הרופא או עורך דין משיבים תשובה מאוד קצרה או דוחה לזמן אחר. אבל כדי לקבל שירות הראוי והיעיל, עדיף לבוא לפי הפרוטוקול המקובל עם הנימוסים המקובלים, ואז כשיושבים במשרדו

אחרי קביעת תור באופן המקובל מקבלים שירות מלא עם הזמן וישוב הדעת של הרופא ועורך הדין .

ולכן נהי שעיקר מצות תפילה הוא פשוט מאוד , בקשה פשוטה , אבל כשמדבר עם המלך יש סדר ונימוסים. ויש צורות המקובלות בכללי השכל ודרך ארץ . ולכן חז"ל קבעו לנו כל כך מיני הלכות ופרטים בתפילה . תפילה בצורה מסוימת , בזמנים מדויקים , ומקומות הראויים . הם קבעו לנו את התנאים שהופכים את התפילה מבקשה פשוטה לכלי, שעל ידו ניתן להגיע אל המלך ולהתקבל באופן הנכון כדי להפיק מיניה התועלת הרצויה .

ולכן , בשמונ"ע , לפני הבקשות אנחנו מסדרים שבחו , ואח"כ אומרים הודיה , כי זה מכללי הדרך ארץ איך לדבר אל המלך . ולומדים כללים אלו מתפילות שראינו בתנ"ך , כמו אברהם אבינו שלפני תפילתו על אנשי סדום , הקדים לקבוע קשר ויחס בינו לבין ה' יתברך ואמר "אנכי עפר ואפר" . וכן לומדים כללים מתפילת משה רבינו . כי הם ודאי ידעו הדרך הנכון איך לדבר עם ה' יתברך ! ועלינו, הבאים אחריו, לחקות את דרכם היעילה .

הרמב"ם קבע בעיקר , כי לו לבדו ראוי להתפלל . ואע"פ שזה נר' פשוט , למי מתפלל אם לא לה' יתברך ? ! אבל ראינו שלא כ"כ פשוט . הרבה נוהגים לילך לצדיק לקבל ברכותיו , "הלאוי שהצדיק יברך אותי" . אבל זה טעות אם חושבים שהצדיק מברך אותם. אין בכך צדיק לברך ואין לבקש מצדיק שהוא יברך , אלא רק שיכול לבקש מצדיק להתפלל לה' עבורו. אבל הבקשה והתפילה והברכה- הכל מאת ה' יתברך . וזה מעיקרי המחלוקת בין חסידים ומתנגדים , איך להתיחס לצדיק . או דילמא אין ענין של צדיק וכל עבודותינו הוא רק כלפי ה' יתברך . יש מערכת שלמה של מלאכים- שליחיו של ה' . כגון המלאך רפאל שליחותו לרפאות חולים . ומלאך גבריאל , שליחותו להגן בעד ישראל וללחום מלחמות ה' . וודאי , ה' לא צריך למלאכים , ואצלו הכל יכול , אלא מאיזה סיבה הוא ראה לסדר העולם דרך שלוחים . ואכן יש דברים שה' עשה בעצמו בלי אמצאות שום שליח . כגון מכות בכורת של ליל יצי"מ דכתיב אני ולא מלאך . ועיין עוד גמר' תענית ב. , ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חיה (לידה) ומפתח של תחיית המתים . אבל רוב דברים ה' שולח שלוחים , אבל ודאי המלאך רק עשה כרצון ה' ולא עשה כלום מרצון עצמו .

וגם לזה בא האי עיקר של הרמב"ם , שאין אנו מתפללים אל המלאכים , ואין אנו מבקשים ממלאך רפאל לרפות החולה . אלא התפילה רק לה' , ואם יזכה הוא שלח השלוחים לעשות רצונו . ולכן קשה מה שמצאנו אצל יעקב אבינו שנר' שהוא מתפלל ומבקש מאת המלאך .

כשבירך בני יוסף, בראשית מח' - טז' - אמר המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים . וקשה, איך ביקש ממלאך לברך הנערים, הלא רק מבקשים ומתפללים אל ה' יתברך . ויש אומרים, שודאי יעקב אבינו ידע שכל הברכה מאת ה', ואין ביד מלאך לברך אם לא מרצון ה' וראוי להתפלל אל ה'. וכונת יעקב היתה להתפלל אל ה' ולא מלאך, ובקשתו מכוון כלפי ה' ולא כלפי המלאך, אלא דיבר בהאי לשון כאילו אל המלאך כי זה יותר מדרך ארץ לא להטריח את המלך בעצמו, ואכתי צ' ע' .

ולהבין עוד למה כל כך "עיקר", הענין הזה שרק להתפלל לו לבדו ולא לזולתו. עיין רמב"ם , ריש הלכות עבודה זרה, א' - א' ב', שהאריך לבאר שורש הטעות וחסא של עבודה זרה שמתחלת בדור אנוש .

רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת כוכבים פרק א

(א) בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה וזו היתה טעותם אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפאנם ולחלוק להם כבוד וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפאנם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה וזה היה עיקר עבודת כוכבים וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא כלומר הכל יודעים שאתה הוא לברך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא :

(ב) ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחוים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעובדה וליראה ממנה וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו

תרבו ותצליחו ועשו כך כך ואל תעשו כך וכך והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולהשבע בשמה והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו: עכ"ל

הרמב"ם מסביר, ששורש עבודה זרה הוא טעות תמימה. התחילו לכבד הכוכבים ומזלות בגלל שהם שרים ושלוחים של המקום ברוך הוא. וזה מביא לעוד טעות שזה גופה רצון ה' כי הוא מכבדם לשלוחים. וזה מביא לעוד טעות שיש להם כח וחשיבות מצד עצמם, והטעות מתגלגלת עד ששכחו לגמרי מאת ה' יתברך וכפרו בו ורק עבדו את הכוכבים ומזלות ושאר אלילים המוטעים.

ולכן אילו מכבד לעוד כח או איש בעולם כאילו יש לו איזה כח מלבד רצון ושפע מאת ה', זה על דרך החטא של דור אנוש. אלא צריך להתפלל רק אל ה' ולא לזולתו. כי כל הכח וכל השפע בא רק ממנו יתברך. ולכן אין ל'צדיק' כח לברך, א' כ' למה מתפללים אליו. אלא כל כחות רק מאיתו יתברך, ולכן ראוי להתפלל רק לו לבדו ולא לזולתו. וכשהולכים אל 'צדיק' אין הכח או הברכה ביד הצדיק. אלא מה שהצדיק יכול לעשות ולפעול הוא, שהוא יכול להתפלל לה' עבורך. אבל בסוף, כל הברכה רק מאת ה'- ולכן כל התפילה רק כלפי ה' יתברך.

ויש עוד ענין בהאי עיקר. משל למה הדבר דומה, לאדם הנכנס למשרד ובעל העסק מאוד עסוק ומפנה אותו למוזכירה. או לאדם הנכנס לרופא, שאומר לו שבזה יכולה גם אחות לטפל. כי בעל העסק/רופא מאוד עסוקים ואין להם זמן ופנאי לכל פניה קטנה. אבל אצל ה' יתברך א' כלל מושג כזה. אין אצלו טירחה וטירדה, אלא יש לו זמן לכל יחיד ויחיד. ולכן לכל פניה או בקשה ושאלת צורך, בין הכי גדול וחשוב בעולם, בין הכי קטן, יש לו אוזן קושבת לכל יחיד ויחיד וזה מה שאנו קוראים השגחה פרטית.

עיינ אורחות חיים לרא"ש, סוף יום ראשון.

”לבטוח בה” בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית. ובוזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוהן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין ”אשר הוצאתיך מארץ מצרים” אף ”באנכי ה’ אלקיך” אינו מאמין. פירוש, בי’ הדיברות כשהפסוק מדבר על יציאת מצרים, כ’ ”הוצאתיך”, בלשון יחיד. ולא כ’ בלשון רבים. ולמשל, יש אנשים חשובים ועשירים שטסים במטוס פרטי. אבל אצל המון העם, הפשוטים, יש מאות אנשים בטיסה אחת. ואל תטעה לחשוב שה’ מוציא כל כלל ישראל כמו טייס שמטיס מאות אנשים בבת א’. אלא כל יחיד וכל יהודי, צריך להרגיש שה’ מוציא לבדו ממצרים. ויש קשר אישי לכל יחיד ויחיד. וזה טמון ב”אנכי”, ומי שלא מאמין שה’ מוציא ביחידות ממצרים, ויש לו קשר אישי ופרטי עם ה’, אין לו אנכי. כי זה אמונתנו שיש השכחה פרטית, כלומר שה’ משגיח ויש לו קשר עם כל יחיד בפרטות. ולכן יש עיקר להתפלל לו לבדו ולא לשום דבר או כח זולתו. כי מי שמאמין בהשגחה פרטית, א”כ יש לו קשר פרטי ויחידי אם קונו. וודאי מי שיש לו קשר פרטי, מעדיף לדבר ישר אל המלך שהכח ורצון בידו מלדבר לשלוחים ואמצעים. יצאנו שיש שני טעמים להאי עיקר. א] - שלא לטעות שיש עוד כחות בעולם זולתו ב] - הואיל שמאמינים בהשגחה פרטית, א”כ זה הקשר אישי והפרטי שיש לכל אחד איתו יתברך.

אני מאמין באמונה שלימה שכל דברי נביאם אמת

הפעם הראשונה שהתורה ציינה נבואה היא אצל אברהם אבינו ע"ה, בכראשית כ' - ז'. לאחר שאבימלך לקח שרה, ה' הזהירו להחזירה לאברהם, "השב אשת האישי כי נביא הוא". המילה נביא, הוא אינו מי שמדבר עתידות. אלא שורש המילה נביא הוא 'ניב', כדכתיב ישעיה נז' - יט', "בורא ניב שפתיים". והוא מלשון דיבור. התפקיד של הנביא הוא לדבר אלינו את דבר ה'.

יש לחלק הנביאים לשני תקופות. יש נביאים לפני משה ומתן תורה ויש נביאים אחרי משה מתן תורה. הנביאים לפני משה, כללו את כל האבות, שהרי היו נביאים. הנביאים אחרי משה, מסתיימים עם הנביא מלאכי, וממשה עד מלאכי הוא תקופה של אלף שנה. ממשה רבינו עד מלאכי שהוא בתחילת בית שני היה תקופה שנמשכה לאורך של כאלף שנה. הבית הראשון נבנה 480 שנה אחרי יציאת מצרים ומתן תורה, כמפורש במלאכים א' - ו' - א'. ועמד ל-410 שנה, כלומר: 890 שנה. וכשמוסיפים את 70 שנות הגלות בין בית ראשון ובית שני, יש תקופה של 960 שנה.

יש ה' תנאים להיות נביא, וכולם נלמדו ממשה רבינו ע"ה. כמבואר בגמרה נדרים לח', "אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממה"ה. ובגמרה שבת צב'. "תנן בעל קומה". הרי בין שני הגמרות יש ה' תנאים, א - [עשיר : ב - [עניו : ג - [בעל קומה : ד - [גיבור : ה - [חכם .

ויש לפרש כפי פשוטו. (ע"ע רמב"ם פרק ז' מיסודי התורה שמפרש אחרת ועיי"ש בכס"מ) א - [עשיר - כדי שלא יהיה תלוי באחרים ב - [עניו, הרי לא מבקשים להיות נביא אלא ה' בוחר ג - [בעל קומה - כדי להשפיע על אחרים שיקבלו ממנו ד [גיבור - שהוא בריא (ורמב"ם מפרש שגבור לכבוש את יצרו) ה - [חכם - זה יסוד גדול, שכל הנביאים אינן רק אנשים קדושים שמדברים רוחות שמיימים שנתעוררו. אלא כולם היו גדולי הדור ממש. הרמב"ם מונה הבעלי מסורה וכל הנביאים היו מבעלי מסורה. זאת אומרת הם נושאים בתוכם כל התורה של אותו דור והם האחראים להעבירו לדור הבא.

ואיך העם מקבל את היותו נביא? - עיין רמב"ם (הקדמה לפירוש המשניות) שמביא דוגמה

לזה מהתחלת התנבאות שמואל, כמבואר בספר שמואל פרק ג', שבתחילה חשב שמואל שאלי קוראהו, וחוזר על עצמו כמה פעמים עד שאמר לו אלי: בפעם הבאה, "ואמרת דבר ה' כי שמע עבדך". ואחר שהתחיל לדבר ודברים שניבא אכן קרו, העם התחיל לשאול לו כל צרכים והוא ענה לכל שאלתם ותשובותיו היו מקובלות עד שהוא נתחזק בחזקת נביא והיה מקובל על העם. וזה תהליך הדרגתי עד שהתפרסם שמו ויצא מוניטין בעולם שהוא נביא שניתן לסמוך עליו. ואין דבר שיבא איש זר שלא מוכר לעם ויאמר שהוא מדבר בשם ה' והוא נביא וצריכים לשמוע לו. אלא כל נביא הוא צדיק וחכם שמוכר ומקובל לעם ומוכיח עצמו על יד נבואתיו שהתאמתו ואישיותיו כצדיק וחכם.

התפקיד של הנביא הוא להעביר לעם את דבר ה'. יש שבתפקידתם דיברו להגיד העתידות, ויש שדיברו להוכיח את העם לשוב אל ה'. ולא היו תפקידים קלים אלא המשרה קשה מאוד עד מסירת נפש וסכנה ממש. אליהו הנביא, נצטוה להוכיח את אחאב. ישעיהו, נשלח להוכיח את העם בזמן מנשה המלך, וסופו של דבר שמנשה הרגוהו. וכל הנביאים הוכיחו והוכיחו, והיה נראה אצלם הצלחה מועטת, וכדאיאתא מגילה יד', "אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירוהם למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב". וזה דבר מבהיל, שיש מח' מאנשים הכי גדולים בהיסטוריה של העולם, ומשימת חיים שלהם להוכיח את העם כדי להחזירם לטוב, וכולם לא הצליחו.

ואף שרובה של הנבואה הוא מוסר והוכחה, יש הרבה דברי הנביאים שהם נבואה של הברכה והשפע שלעתיד וכמפורסם הז' דנחמתא שהם דברי תנחומים על ימות המשיח וחזרה מגלות.

כל נביא, יש איתו הרבה נביאים בכל דור, והנבואה ששלח ה' - שלח לכולם, אלא שרק א' מהם נצטוה להגיד ולפרסם לעם. ולכן א' א' לנביא לחדש דבר שאינו, כי שאר הנביאים ידעו אם דיברו אמת או לא. ועם כל זה, במשך כל תקופת הנביאים היו נביאי שקר שהסיעו את העם לכיון הלא נכון. והטבע של אנשים להאמין למה שהם רוצים לשמוע. וכמו שרואים ביציאת מצרים, שה' היכה את מצרים במכות גדולים ונפלאים ואם כל זה המצרים לא רצו לשחרר ולשלוח את היהודים. אלא אף אם מן השכל המופשט רצון ה' ברור, אנשים משועבדים ליצרם הרע ולראות ולהאמין מה שהם רוצים להאמין.

הרמב"ם קובע כעיקר, שכל דברי נביאים אמת. והענין, כי יסוד נבואה שזה דבר ה' והנביא נשלח מאת ה' להגיד דברו. ואין שום נביא שמדבר מעצמו אלא הכל מאת ה', ולכן כל דבריו אמת. אצל חכמי התורה לא מצאנו כזה שכל דבירהם "אמת". כל דיבירהם תורה, וחשוב וקדוש, ולזה אמרינן אלו ואלו דברי אלוקים חיים, אבל לא אומרים שכל דבירהם אמת. כי החכמים דיברו דברי עצמם איך שהם הבינו, ולכן נפלו מחלוקת כי כל חכם מבין כדרכו, וזה אמר ככה וזה אמר היפוכו. וכזה לא אמרינן שכל דבירהם אמת, אבל הנביא אינו כן. הוא לא דיבר מעצמו כלום אלא כולו נשלח רק לדבר את דבר ה', ולכן כל דבירהם אמת. ולכן הכובש נבואתו חייב מיתה. נביא שנצטוו להגיד נבואתו לעם ולא מבא בשם ה', חייב מיתה. כמו שמצאנו ביונה שלא רצה לעשות שליחותו ונענש. כי כל יסוד הנביא להיות שליח מאת ה' למסור ולהגיד את דבר ה'. וכמו כן, אם נביא אמר "נבואה" שמורכבת מדברי עצמו, גם נענש. כי אין זה השליחות שנשלח מאת ה'. (עיין רמב"ם פרק ט' מיסודי התורה)

ומלבד נבואה לנביאים, שהם אנשים גדולים מאוד, ומיוחדים ברום מעלתם, היה פעם נבואה לכל המון העם. והוא במתן תורה במעמד הר סיני שאנחנו חוגגים בחג שבועות. כמפורש בדברים ה' - כא', "ותאמרו.. הראנו ה'.. את כבודו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי". שהעם בעצמם שמעו את קולו. וכולם הרגישו בחוש וידעיה ברורה שה' מתקשר ומדבר עם בני אדם ולמרות זאת חיו. ועיין עוד שמות ט' - ט', "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם..". ומה הפירוש וגם בך יאמינו לעולם. הפשטות היה נראה שיאמינו בנבואת משה לעולם, כי כולם יגידו לדור הבא וכן הלאה שה' דיבר אלא משה. אבל רש"י שם פירוש אחרת: גם בנביאים הבאים אחריו. כלומר, אם כולם שמעו את דבר ה' בעצמם, וה' דיבר ומתקשר בכל אחד, אז ברור לכולם שיש קשר ודיבור בין ה' ובני אדם. ולכן כל נביאים הבאים אחרי כן למשך קרוב לאלף שנה, כלל ישראל יאמינו וידעו שיש דבר כזה נבואה, יש קשר ודיבור בין ה' ובני אדם.

תקופת הנביאים מסתיימת בנביא האחרון שהוא מלאכי. ובמגילה טו' מבואר שזה עזרא, שהוא התחלת בנין בית שני והתחלת אנשי כנסת הגדולה. וכנ"ל זה תקופה של בערך 1000 שנה מנבואת משה רבינו. כי בית ראשון נבנית 480 שנה אחר יציאת מצרים, ועמד ל' 410 שנה, 071 שנים של גלות בבל. הרי בית שני נבנית 960 שנה אחרי מתן תורה ונבואת משה. ומכאן

ואילך ה' לא דיבר לעמו ישירות, אלא לחכמי התורה היה רוח איך להנהיג את העם. ובמקום שההוראה בא מלמעלה ללמטה, משמים לארץ, נשתנה ונתהפך ומאז ההוראה נהיה מלמטה, מן מארץ, מעצם התורה. וכדאיתא בב' יב. "מיום שחרב בית המקדש ניטל נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים".

וזה היה שינוי תהומי. יש למשל, משפחות שמקפידות שההורים וילדים יחיו קרובזל"ז. ובכל משך חייהם יש קשר בין האב לבנו ובין הסב לנכדיו. כשהיה נבואה בכלל ישראל, לתקופה של אלף שנה היה קשר ישר ודיבורים ישירים בין אבינו שבשמים ועמו. וכשפסקה הנבואה - כל זה פסק, ושוב אין שום דבר ה' וקשר ישיר בינינו ובין בוראינו. ואע"פ שמצד אחד זה ירידה גדולה ששוב אין לנו קשר ישיר עם הקב"ה, מצד שני יש בזה איזה מעלה. כי כל עוד שיש נביא שמדבר בשם ה', אם לא שומעים לדבריו היה זה עזות וחרפה גדולה, אין לא ישמעו לציוי ודברים שהקב"ה מדבר ישר אלינו. ועכשיו שאין נבואה, הטענה עלינו שלא שומעים לרצונו יתברך התמעטה קצת.

עוד ענין בסיום תקופת הנבואה שקרתה בכוונה כשרוב ישראל היו בגלות. כי אין נבואה בגלות (חוץ מיחזקאל שהוא יוצא מן הכלל) כי הנבואה יכולה להיות רק בארץ ישראל שיש קדושה ואין שום התערבות או השפעות חיצוניות מהעולם ומהגוים סביבם. ואם יש השפעות חיצוניות אז זה מטמא את הטהרה וקדושה שצריכה לנבואה. ויחד עם סיום הנבואה מסתיימים גם ספרי התנ"ך. וכנ"ל כי במשך הגלות וירידת הדורות היה סכנה שדעות והשקפות זרות יוכלו להיכנס לתוכינו ולקלקל אמונתנו.

[וז"ל סמ"ג בהקדמה למ"ע - .. ועל ידי כך אמרו הגוים כי הנביאים נתנבאו בתורה חדשה שלהם לכך שלח להם הקב"ה ביד מלאכי שהוא אחרון לכל הנביאים, הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא, כלומר הנני אחרון לכל הנביאים וממני עד שיבא אליהו לא יעמוד נביא ..]

ואחר כמה מאות שנה, קם אותו האיש להסית את ישראל ואת העולם. וכבר לא היה יכול להגיד על עצמו שהוא נביא כי נבואה כבר פסקה בישראל כמה מאות שנה. אלא אמר על עצמו שהוא בן א-לוקה וזה ודאי לא קיבל כלל ישראל וזרקוהו ולא קיבלו כלל. ואילו דיבר כמו נביא אולי היה יותר מקובל על העם. אלא החכמים ראו את הנולד, שאחרי שנכנסו לגלות ויהיה השפעות מהגוים ותרבותם ואליליהם, אילו קם מישהו ודיבר כנביא בשם ה' יהיה סכנה גדולה. ולכן פסקה הנבואה כשרוב ישראל נכנסו לגלות. וכן אותו נביא שקר מישמעאל, דיבר על

עצמו שהוא נביא , וכלל ישראל לא קיבלו כלל כי ידעו שכבר א' א' שום נבואה קרוב ל700 שנה .

עיקר השביעי - נבואת משה

”אני מאמין באמונה שלימה שנבואת משה רבינו עליו השלום היתה אמיתית ושהוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו“

עיקרים ז', ח' וט', קשורים זב' ז'. הרב יצחק אלבז זצ"ל, בספר העיקרים, מסביר שבאמת כל העיקרים, יש לחלקם לג' ראשים. א [מציאות ה'. ב [תורה מן השמים ג - שכר ועונש. ואלו עיקרים אמצאים כולם מסובכים על ענין של תורת משה ותורה מן השמים.

נבואת משה חלוק ביסודו מכל שאר הנביאים. עיין רמב"ם יסודי התורה ז' - ו', שמונה ד' חילוקים בין משה רבינו ושאר הנביאים. א [- משה רבינו היה ער ועומד וכל הנביאים התנבאו בחלום או מראה. כולנו חולמים חלומות, ואינן בבריות כמו שמדבר פה אל פה בארבע עינים לחבירו. ונבאות משה היה ברור בכל הברירות בלי שום צל ספק או מכסה. ב [- כל הנביאים היה דרך מלאך ומשה רבינו אינו דרך מלאך אלא פה אל פה ג [- כל הנביאים יראין ונבהלין ומתמוגגים ומשה רבינו אינו כן ד [- כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו ומשה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפוץ רוח הקדש לבשתו ונבואה שורה עליו

והנה כל שאר הנביאים עיקרם לתוכחה ולתשובה, ולזה מספיק אם יהיה "בערך". כי סכ"ס יש המסר שה' רוצה למסור. אבל נבואת משה הוא לתורה ומצות, ותורה ומצות צריכים להיות ברורים, במאה אחוז, בלי שום ב' ערך", בלי שום ספק ובלי שום מכסה על הדברים. ולכן נבואת משה ממש ברורה- שהוא ער אם כל חושים בלי בהלה, כמדבר איש אל רבו, פה אל פה. ושאר הנביאים אין בנבואה שלהם מצות. יש מצות מנביאים כמו עונג שבת אבל אלו הוספות שהוסיפו על המצות כמו תקנות, אבל עצם המצות מדבר ה' הם רק דרך משה ונבואת משה.

קרח חולק על האי עיקר, שמשה רבינו היה ברמה גבוהה ושונה מכל הנביאים. עיין רש"י ריש פרת קרח, שקרח בא לחלוק על זה שמשה מינה לנשיא את אליצפן. ומזה ממשיך לחלוק על שמינה את אהרן לכהן. וקרח טען שאין כל מה שעשה משה מה', אלא משה עשה מעצמו ורצונו. ועיי"ש ברש"י שקרח מייתי טלית שכולו תכלת ושאל אם חייב בציצית, וכמו כן מתלוצץ אם בית מלא ספרים חייב במזוזה. וכונתו לחלוק על יחודו של משה. כי כמו שקורח טען שטלית שכולה תכלת פטורה מפתיל תכלת, ובית מלא ספרים, פטור ממזוזה, לשיטת קורח. גם כלל ישראל כולם נביאים. כי כולם עמדו בהר סיני, וכולם שמעו את דבר ה'. א"כ

משה אינו מיוחד , אלא כל כלל ישראל שוים למשה . וא"כ מאן יאמר ה' דיבר למשה במיוחד ומינוים אלו של אליצפן ואהרן מה' , דילמא משה עשה הכל מעצמו . ומשה ביקש מה' להוכיח על שליחותו של משה . " בזאת תדעון כי ה' שלחני ..כי לא מלבי . אם כמות כל האדם ימתן אלה .. לא ה' שלחני . ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ..וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' . " ולמה משה חולק בכל כך קשה ובקשה משונה . אלא כי בלי האי הוכחה יכול לעקור את כל התורה . כי אילו משה לא עשה רק מאת שליחות ששלח ה' , אז למחר יכול לחלוק על שבת וכשרות ויטעון שהכל אינו מאת ה' והכל מדעת משה ויכול לחלוק . ולכן צריך להוכיח לעיקר בלי חולק ובלי ספק , שכל שעשה משה עשה רק מאת שליחות ששלח ה' .

וכמה וכמה מצות אילו לא מאמינים שהם מאת ה' אף א' לא קיבל אותם . כגון , יובל , לחזור השדות שקנה לבעלים הראשנים , או שמיטה להשמיט ההלואה , או לא לעבוד הקרקע לשנה שלימה . כל אלו , אילו חישוב שמא אמר מעצמו , אף א' לא קיבל דברים כאלה .

עיקרי שמיני ותשיעי : תורת משה שניתן מסיני ותורה אינה מוחלפת

אני מאמין באמונה שלימה שכל התורה המצויה עתה בידינו היה הנתונה

למשה רבינו עליו השלום

אני מאמין באמונה שלימה שזאת התורה לא תהא מחלפת ולא תהא

אחרת מאת הבורא יתברך שמו

אמונתנו בעיקר השמיני, שהתורה ניתנה למשה רבינו מאת הקב"ה, היא עיקר הדבר המפליג בינינו ובין המשכילים. - Reform Judaism המשיכילים טענו שאמנם התורה היא ספר חשוב עד מאוד מלא בחכמה ודרך ארץ ומוסרים נכונים, אבל הוא ספר שנכתב על ידי בני אדם עבור בני אדם, ולכן במשך הזמן יכול להשתנות כפי דעת בני האדם של אותו דור לצורך להתאימו לרוח הזמן החדש. (עפר לפיהו) למשל, יש חוקת ארצות הברית - United States-Constitution. ויש חוקי הממשלה הנוכחי בזמן הזה, ויש בית משפט העליון - Supreme Court, שדנו ושפטו את החוקים החדשים הם בצדק ונכונים ואם מתאימים אם החוקה הראשונה. למה. כי כל אלו החוקים, אמנם הם נעשים על ידי אנשים שהם חכמים גדולים אבל סכ"ס הם אנשים עם שכל אנושי. ולכן הם ניתנים לשיפוט כפי כללי השכל האנושי ולהשים על מאזני המשפט של זמן מן הזמנים ולשופטם אם הם נכונים ומושכלים ומתאימים ככללים עבור הציבור של בני האדם. והרפומים משהו תורה הקדושה להנ"ל (על"פ). שהוא גוף חוקים וכללים לפי שכל אנושי וניתן לשפטו ולדונו במשך הזמן ולשנותו כפי צורך הזמן.

ואנו חולקים על כל זה. שאנו מאמינים באמונה שלימה, שהתורה שלנו, תורת משה, הכל בא מאת דבר ה' ליד משה ליכתוב. והכל דבר ה' מן השמים בלי שינוי כלל. ולכן, כיון שהוא מן השמים מן ה', זה למעלה משכלינו ולא ניתן כלל לנו לדון עליו אם הוא מושכל כפי שכל שלנו. ואפילו דברים שאין לנו תפיסה בהם להבינם ולא מובן לשכל שלנו, אם כל זה הלא מה' יצא הדבר ואנו מקבלים את כל דבר ה' בלי שום שינוי כלל. וחוקי התורה אינן כמו חוקי המדינה שצריכים להיות מובנים ומקובלים כפי דעת ציבור בני אדם, אלא אנו מקבלים כל התורה כולה כפי שניתן ונכתב על ידי משה כי הכל בא מפה של ה' ליד משה להיכתב.

וכל הנ"ל הוא לענין תורה שבכתב. ומה עם התורה שבעל פה, האם גם היא ניתנה מהקב"ה

למשה מסיני . הרמב"ם אומר שברור שגם תורה שכל פה ניתנה למשה רבינו מאת הקב"ה במעמד הר סיני . וזה מרומז בלשון ה"אני מאמין", "שכל" התורה המצויה עתה בידינו , הרמב"ם כתב שכל התורה להכליל בכללו גם תורה שבעל פה . ועיין רמב"ם בהקדמה ליד חזקה , כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושו ניתנו . וכונתו בפירושו היינו התורה שבעל פה באה לפרש התורה שבכתב , וגם היא ניתנה למשה רבינו בסיני . והרמב"ם שם מיתי קרא על זה , שנאמר ואתנה לך את הלוחות האבן והתורה והמצוה (שמות כד' - יב') . תורה זו תורה שבכתב ומצוה זה פירושה וצונו לעשות התורה על פי מצוה ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה . ועיין עוד רמב"ם הלכות תשובה ג' - ח' , שלשה הן הכופרים בתורה . האומר שאין התורה מעם ה' ואפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה . וכן הכופר בפירושה והיא תורה שבעל פה והכחיש מגידיה כגון צדוק וביתוס .. . הרי ברור בדברי הרמב"ם שתורה שבעל פה שווה לתורה שבכתב בעיקר האמונה הזו שאנחנו מאמינים ששניהם ניתנו למשה רבינו מאת הקב"ה בהר סיני . והדבר ברור , כי בלי תורה שבעל פה א"א להבין כלל תורה שבכתב , וכמעשה הידוע בהלל וגר , שגר בא לו לגייר על מנת לקבל רק תורה שבכתב . והלל מוכיח לו שבלי אמונה במסורת חז"ל אפילו אב"ג אין אנו יודעין . וכן הדבר , כגון תפילין שהוא מצוה המפורש בתורה שבכתב , אבל בלי הפירוש של תורה שבעל פה אין אנו יודעין צורתן כלל , שצורתן דוקא שחור ומרובע וכו' . וכן מצות אתרוג , שהמצוה בתורה שבכתב הוא פרי עץ הדר , וכלי פירושה בתורה שבעל פה אין אנו יודעין אם זה אתרוג או תפוח או איזה פרי אחר .

ואע"פ , שזה שתורה שבע"פ שוה לתורה שבכתב בהאי עיקר , רק מרומז בלשון "כל התורה" , וכנ"ל , הני מילי בה"אני מאמין" שאנו אומרים הנדפס בסידור בסוף תפילת שחרית . אבל הרמב"ם בפי' המשניות , שביאר באורך היג' יסודי אמונה , ועליה מבוסס ה"אני מאמין" , כתב מפורש שתורה שבעל פה שוה לתורה שבכתב בהאי עיקר , ששניהם באו דוקא מאת הקב"ה ולא מזולתו . וזה לשונו ביסוד השמיני וגם ביסוד התשיעי . ביסוד השמיני כתב ,

" וכמו כן פירוש התורה המקובל גם כן מפי הגבורה . וזה שאנו עושים היום מתבנית הסוכה ולולב ושופר וציצית ותפילין וזולתם הוא עצמו התבנית אשר אמר ה' יתברך למשה והוא אמר לנו והוא נאמן בשליחותו . " וכן ביסוד התשיעי כתב " כי התורה הזאת מעתקת מאת הבורא ה' יתברך לא מזולתו ועליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה " .

עיקר התשיעי, שהתורה לא מוחלפת ולא משתנה, בעיקרו בא לאפוקי משיטת הנוצרים. עיין הלכות תשובה, הנ"ל ג' - ח', .. והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אע"פ שהיא היתה מעם ה', כגון הנוצרים וההגרים, כל אחד מג' אלו כופר בתורה.

וזה שיטת הנוצרים, שאמנם מאמינם שתורה שלנו שניתן לו מאת ה' למשה, ואכ"ז אף אחד מהם לא שמרו על שום הלכה כגון שבת או כשרות. כי הם הסיטו לטעון שבא אותו האיש וניתן לו עבורם תורה וברית חדשה שביטל ופטרו מתורה וברית הישנה. שהתורה שלנו הוא קיים רק לזמן מוגבל עד אותו האיש ומשם ואילך ניתנה ברית חדשה לפטור מהחוקים של תורה שלנו.

ויש לנו תשובה והוכחה נגדם. והוא כי התורה לא ניתן למשה בלבד בסתר, אלא התורה ניתנה בפני כל הכלל ישראל כולה, ס' ריבוא. וכולם שמעו איך שה' דיבר אל משה ונתן למשה את התורה. וכמבואר בפרשת ואתחנן, דברים ה' - כא', הן הראנו "את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלו' את האדם וחי". ועיין עוד שמות יט' - ט', בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. ולעייל הבאנו שרש"י מפרש, שכיון שכל כלל ישראל שמעו שה' דיבר למשה, הם יאמינו בנבואה וגם הנביאים הבאים אח"כ. אבל יש לפרש עוד פירוש אחר בזה שכתוב, גם בך יאמינו לעולם. והוא שיאמינו בתורת משה לעולם, כי אי אפשר שבא מישהו כגון אותו איש לטעון שתורת משה בטילה. שהרי תורת משה ניתן בפני ס' ריבוא עינים ששמעו איך ה דיבר ומסר התורה למשה. ולא יתכן שיחזור מנתינה מפורסמת כזה בסתר בלי עוד הפעם לפרסם הדבר בפני כל העם. ואם בא מישהו כגון אותו האיש וטען שה' חזר מתורת משה אבל רק אמר לו בסתר, בודאי שקר ושוא דיבר כי לא יתכן לחזור על מסירה מפורסמת על ידי אמירה בסתר לאיש אחד בלבד. וזה לשון המלבי"ם שם בשמות יט' - ט',

"כדי שלא יעמדו אנשים מתפארים בנבואה ויאמרו שה' שלחם לשנות את דברי התורה או להחליף אותה באחרת, לכן בא ה' וכל קדושו עמו ודבר עם כל העם פנים בפנים, ועשה את משה שליח תורה במעמד כולם, שבזה א"א שישנה איש תורת ה' לעולם, ועז"א וגם בך יאמינו לעולם."

עיקר עשירי - השגחה פרטית

”אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו יודע כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם שנאמר היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם“

הזכרנו לעייל , שהרב יצחק אלבז זצ”ל , כולל כל היג’ עיקרים לג’ כללים ראשים . והם א [- מציאות ה’ ב] - תורה מסיני ג - [שכר ועונש . והעיקר העשירי הוא התחלת של הקבוצה האחרונה , הכלל של שכר ועונש . הכלל הראשון של מציאות ה’ , הוא העיקרים א’ עד ה’ . (א בורא ומנהיג ב) יחוד ג) אינו גוף ד) ראשון ואחרון ה) תפילה רק אליו לא לזולתו : כלל השני , שהוא תורה מסיני , הוא העיקרים ו’ - ט’ . (ו) דברי נביאים אמת ז) נבואת משה מיוחדת ח) תורה שלנו ניתן למשה מאת הקב”ה ט) תורה לא מוחלפת

מכאן ואילך הוא הכלל האחרון של שכר ועונש . והראשון בכלל זה הוא העיקר העשירי שה’ יודע כל המעשים . אמנם , מעניין להאיר שיש הבדל בהאי עיקר בין מה שכתוב בסידור , בה”אני מאמין“ , ובין מה שכתב הרמב”ם בפיו’ משניות סוף פרק חלק ביסוד העשירי . כי בסידור כתב , שהבורא יתברך שמו יודע כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם . שהקב”ה יודע ומשכיח גם על המחשבות . אבל בפירוש המשניות הרמב”ם לא כתב מענין ידיעת מחשבות . אלא כתב בז”ל , כי הוא ה’ יתברך יודע מעשיהם של בני אדם ואינו מעלים עינו מהם . הרי לא הזכיר מידיעת מחשבות , רק מידיעת המעשים . וודאי הרמב”ם מודה שה’ יודע מחשבות , שהרי זה מפורש בפסוקים , כדכתיב ירמיה יד’ - י’ , אני ה’ חקר לב בחן כליות ולתת לאיש כדרכו כפרי מעלליו . וגם הוא חלק מתפלה שלנו בר”ה , אבל מאיזה סיבה הרמב”ם לא מביא זה ביסודות שכתב בפירוש המשניות . עיין עוד ב”יגדל” , צופה ויודע סתרינו , שיש לפרש בה שני פירושים . יש לפרש שאפילו אם עשה מעשה בסתר , בלי ראות אנוש , אם כל זה ה’ רואה ומשגיח ורושם . ועוד יש לפרש כנ”ל ש”סתרינו” קאי על המחשבות , שמסותרים לגמרי שאי אפשר לשום אדם לידע , ואם כל זה ה’ יודע ורושם ודן על המחשבות מלבד עצם המעשה .

האי עיקר הוא הפתח והקדמה לענין של שכר ועונש . הואיל שה’ יודע כל המעשים , לכן הוא

גומל שכר להעושה מצות ועושה רצונו, והוא מעניש להעושה רע נגד רצונו. וזה פשוט שכל ענין שכר ועונש מבוסס על זה שמעשינו ידועים. החפץ חיים אמר, שכמו שאנו רואים בחוש שיש דבר כזה סרט/הקלטה שיכול לרשום כל מעשה ודיבור, כך לעתיד לבוא יראה לנו ה' כל המעשים וכל הדיבורים שאנו עושים ומדברים והוא דבר מפחיד ומבהיל. אבל באמת קשה, למה כל כך משמעותי שה' יודע גם המחשבות, הלא לכאורה גם בלי מחשבה טובה יקבל שכר על מעשה שעשה. אם נתן צדקה על מנת לקבל איזה כבוד ופירסומת, ודאי יקבל שכר על הצדקה. רופה שהציל חיים של חולה ע"מ לקבל תשלומין, אכתי מגיע לו שהציל החיים של החולה. הרי אמרו חז"ל, מתוך שלא לשמה בא לשמה, אלמה גם כששלא לשמה עלינו לעשות המצוות.

ונראה שבעשיית מצוות, יש שכר גם בלי המחשבה טובה. לעומת זאת, בעשיית הרע יש נפק' מ' כפי מחשבתו. שמי שהוא כיון למרוד והכאים ודאי מעשיו גרועים ממי שלא כיון כוונה זו. וחומרת העונש כפי רוע מחשבת ליבו. ואם לא כיון כ"כ יכול להפחית בעונשו. ולכן עיקר הדין על מחשבה אינו למעט משכר עשיית המצוה אלא להקל על עונש של עשיית הרע. וגם בעשיית עבירה, ניתן להקל על רעתו וענשו כפי מחשבתו. במוסף לר"ה, בזכורנות, כשאנו מזכירים איך זכר כל המעשים באים לפני מלך מלכי המלכים ועליהם אנו נידונין ביום הדין, נא': "כי זכר כל יצור לפניך בא מעשה איש ופקדתו ועלילות מצעדי גבר מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש". הרי מפורש שיש זכרון ודין על המחשבות. ועיין שם באוצר התפילות שמפרש, "יצרי מעללי איש". ששייך, ששני אנשים נזהרים מאותו עבירה, אבל שכרם יהיה שונה. כי לאחד יש תאוה גדולה וכובש את יצרו, קיבל יותר שכר ממי שאינו מתאוה כ"כ ולא צריך כל כך ללחום לכבוש את יצרו.

ומצאנו עוד דוגמאות שיש דין על המחשבה. מי שיש לו חרטה על מעשה טוב שעשה, נלקחו ממנו מעשיו הטובים. כדאיתא בקידושין מ':, בתוהא על הראשונות. וכן יש דין במיוחד לענין עבודה זרה, שגם מחשבתו מצטרף למעשה ונידון על מחשבתו, כדאיתא חולין קמב'. ושני אלו הוא הרע. אבל מצאנו גם להיפוך שיש זכות אם מחשבה. והוא כדאיתא, קידושין מט':, שאם איש מקדש אישה על מנת שיחשב לצדיק, אע"פ שהוא רשע, חוששין לקידושין שהוא קיים תנאו שהוא צדיק, כי שמה הרהור בליבו, ואע"פ שזה רק מחשבת ליבו, אם הרהור תשובה כבר נהפך לצדיק ומיקרי צדיק. וזה זכות גדולה לנו בימי אלול וימים נוראים, שגם בהרור תשובה משנים עצמינו מרשע לצדיק.

עוד בענין הדין על מחשבות. כתוב בתורה, בראשית א' - כו', "נעשה אדם בצלמינו בדמותינו". ומה הכונה בצלמינו בדמותינו, הלא ה' אינו גוף. ורש"י שם פירוש להבין ולהשכיל. חז"ל מפרש לנו שיש כל כוחות הבריאה באדם. יש לו זריזות כנמלה, ועזות כנמר, וגבורה כארי, וכו', אבל יש לו דעת איך לשמש ולשנות בכוחות אלו כפי הצורך. וזה מיוחד באדם שאינו בכל יתר הבריאה. כי ארי ונמר אינן יכולין לשנות תכונה טבעית שהוטבעה בהן. ומתנה זו של דעת וכח המחשבה היא הדבר הכי יקר שמרומם את האדם מעל כל הבריאה. הוא כח אלוקי שה' העניק לו. כדכתיב "כדמותנו וצלמינו". וכלן אנו נידונין על הכח המחשבה, איך אנו משתמשים בו כי הוא כל הרוממות שניתן לו, וממילה אנו נידונין אם השתמשנו בכח היקר והחשוב הזה באופן הנכון, לתכלית הראויה לו.

משל למה הדבר דומה. כל אומן מבקר ודן בני אומנתו. אדם הצופה בניתוח ואינו רופא, לא מסתכל באותו אופן שצופה רופא על ניתוח שמבצע חברו. כי דוקא האומן יכול ונמשך לבקר ולדון על בני אומנתו. כל רב או מורה ששומע שיעור מעוד רב ומורה שומע שיעור אחר לגמרי מבעל הבית ששומע השיעור. כי כל בעל אומנות דן את חבריו העוסקים באותה אומנות. ולכן, כח המחשבה באיזה מידה קטנה ומסוימת- היא נקודה משותפת בינינו ועליונים כי הוא כח עליון וכח נפשי וכח רוחני וכח אלוקי. ולכן הקב"ה דן אותנו על זה.

החפץ חיים נתן משל. מישהו בא לחבירו ומפציר בו להלוות לו הלואה גדולה כי יש לו משהו דחוף ונחוץ שהוא צריך לגייס הרבה כסף. וחבירו הטוב עשה כפי שבקש, ומשנה ומסדר כל עסקיו כדי להלוות לחבירו הלואה גדולה. ואחר הרבה טירחות עם עסקים ובנקים, מלוח ללוח חבילה גדולה של הרבה כסף, \$10000. אחר שנה הלוח מחזיר הכסף וניכר שהוא אותו כסף ממש באותו חבילה ולא היה משמש בכסף כלל. והמלוח כעס על הלוח, הלא טרחתו לתת לו חסד גדול כדי שאתה תעשה עם זה משהו, ואם לא השתמשת בכסף כלל למה טרחתו בזה.

כן הדבר לעתיד. הקב"ה טען עלינו שהוא נתן לנו מתנה גדולה של נפש ושכל, לשמש לזמן של כמה עשרות שנים, וצריך לשמש בהם כפי שיכול לבנות ולתקן עצמינו וכל העולם כולו. ואם אחר כל החיים, מחזירים את הגוף, הנשמה, השכל, והדעת כפי שקיבלנו בלי שהשתמשנו בהם נכון יהיה עלינו טענה גדולה למה לא שימשת בהני מתנות חשובות כפי הצורך ויכולת. ולכן יש דין על מחשבה.

הפילוסופים שאלו, אם הקב"ה יודע הכל, וגם יודע העתידות, א"כ אין לנו בחירה כי כבר מוכרח להיות מעיקרה כך וכך. והרמב"ם עצמו מביא קו' זאת סוף פרק ה' מהלכות תשובה

. וכ' שם :

” דעה שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני וכמה עיקרים גדולים והרררים רמים תלויים בה .. אבל נודע בלא ספק שמעשה אדם ביד אדם ואין הקב”ה מושכו ולא גוזר עליו לא לעשות כך ולא שלא לעשות כך .. “ .

והתשובה שהרמב”ם מרמז שם אינו דבר שמוכן כפשוטו ולזה כ’ הרמב”ם שהעיקר הוא להאמין אמונתנו שאנו חיים אם בחירה לבחור הטוב או הרע . (עיי”ש ראב”ד) יש הרבה קושיות טובות שניתן לשאול . צדיק ורע לו, רשע וטוב לו ? השואה ? למה ילדים, שלא חטאו מעולם, סובלים כ”כ ? וכל אלו וכאלו קושיות יש תשובות אבל אין תשובות כ”כ ברורות ומרצות .

וחת”ס אמר על כל אלו יסוד . כתוב בתורה - דברים כט’ - כח’ . ” הנסתרת לה’ אלוך והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות א”כ דברי התורה הזאת “ . יש הרבה דברים שהם נסתרות . כלפינו הם דברים מסותרים שאין לנו תפיסה איך להבינם . וכל אלו לה’ , הם למעלה מאיתנו הם שייכים לעולם גבוה מעלינו שאין לנו להשיגם . אבל זה לא משנה , שהנגלות לנו לעשות את כל דברי התורה הזאת . עלינו לעשות מה שנגלה לנו . תורה ומצות המפורשים בתורה הקדושה לעשות . בתורה יש המון ”עשה” ו”לא תעשה”, תרי”ג מצות שרובם דרום הם מצוות מעשיות . יש מאוד מעט ענינים פילוסופים בתורה . כי אין זה תפקידינו, זה לה’ ולעולם העליון, מה שעלינו לעשות הוא את הנגלה .

משל למי שהובא לפניו חתיכת בשר שמן וטוב לחיך, שבאמצעה עצם גדולה וקשה שא”א לאכלו . האם מניח כל בשר וטעם טוב בגלל שבאמצע יש איזה עצם שא”א לאכול . והנמשל , אה”נ יש ”עצמות קשות” שאין לנו לטעום בטעם הטוב , וא”א לנו לאכלם ולשבוע מהם , אבל האם בגלל זה מניחים את כל הטוב שסביב ? ! שכן אנחנו מבינים ונהנים מתורה ומצות ודרכו של הקב”ה.

ואין הכונה בכל זה לחיות בלי להקשות קושיות לחפש ביאורים ותירוצים . בקבלת התורה כתיב ”נעשה ונשמע” . ונעשה בלחוד אינו מספיק . אין לנו לעשות מצות בלי לב ודעת והבנה . אין לנו לחיות כגולם . ולהכי מצורף אל הנעשה , נשמע , ובשניהם יחד , נעשה ונשמע מקבלים את התורה . אבל העולם מקשה למה מקדים נעשה לנשמע ולא נשמע לנעשה . והתשובה , כי אה”נ עלינו לשמוע ולהבין . ועלינו לבדוק ולשאול ולהשתדל להבין עד כמה שיכולים , אבל אין העשייה תלויה בזה . מה שמבינים טוב , אבל יהיה הרבה שלא מבינים , ומה שלא מבינים לא משנה כלל את הנעשה . גם אחרי ש”הנסתרות לה” , נשאר ש”הנגלות לנו לעשות את כל

התורה הזאת". גם אם לא מגיעים עד "נשמע" נשארים עם ה"נעשה".

העיקר האחד עשרה - שכר ועונש

”אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצותיו

ומעניש לעוברי מצותיו“

ענין שכר ועונש, הענקת שכר וטוב לצדיקים, לעומת ענישת הרשעים, היא תעלומה שמתמיהה את העולם לאורך כל הדורות. והסתירות הם נראות בעליל. חז”ל מלמדים אותנו על משה רבינו, שכשאמר ”הורני כבודך“, הוא תמה ושאל על צדיק ורע לו רשע וטוב לו. והגמרא עצמה מעוררת הקושי בזה. עי’ קידושין לט: , שתנן במתנ’ שיש שכר בעולם הזה.

”משנה כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ:“ . וגמר מק’ סתריה שאדרבה תנו רבנן להיפך שיש עונשים בעולם הזה לצדיקים. ”ורמינהו כל שזכותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו את אחת וכל שעונותיו מרובין מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר את אחת ממנה “. והגמרא מתרצת שמענישים לצדיקים בעולם הזה כדי להרבות שכרם בעולם הבא, ונותנים שכר לרשעים בעולם הזה להרבות עונשם בעולם הבא. ועוד תי’ שיש מאן דאמר ששכר מצוה בהאי עלמה ליכא .

ואיך קאמר שכר בהאי עלמה ליכא, הלא כמה פרשיות בתורה מבואר שיש שכר ועונש גם בעולם הזה, כמו הפרשיות של קריאת שמע, וגם התוכחה בסוף ויקרא וסוף דברים. וגם כל התפילות מלאים בבקשות לטוב בעולם הזה. ויש לאמר שהני פרשיות של קריאת שמע והתוכחה אמורים על כלל הציבור כולו. וודאי הקב”ה מנהיג הציבור של כלל ישראל כפי המעשים וזכויות ועונות של הכלל. והא דקאמרינן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא על היחיד. אלא ודאי כל אחד קיבל כפי מעשיו. ועיקר מקום של מתן שכר הוא בעולם הבא. אלא לפעמים גם מקבלים בעולם הזה, וגם את זה שמקבלים בעולם הזה אי אפשר לדעת אם זה שכר או “ד זה למעט בשכר בעולם הבא. והאם זה עונש לרע, או “ד זה להגדיל השכר בעולם הזה. ולכן אף על פי שאנו יודעין שיש שכר למצות ועונשים לעבירות, ולפעמים זה גם בעולם הזה, כמעט אי אפשר לדעת ולסמוך על שום דבר אם זה לטובתינו או להיפך ח’ו .

ותעלומה הזה מוכרחת להיות. כי בלאו הכי אין לנו בחירה. כולנו ראינו בהמות בקרקס

שעושיין כל מיני דברים מוזרים לקפוץ מעל אש וכו'. ויש חכמה איך להדריך בהמות לעשות רצונו. שכל פעם ששומעים להוראה נותנים לבהמה איזה דבר טוב ואם לא שומעים נותנים קצת עונש. וגם אצל אנשים הוא כך. והוא מה שנקרא - operant conditioning - התניה אופרנטית - כפי שמפורסם על ידי - BF Skinner. כמו שראינו בחינוך ילדים קטנים. שכל פעם שעשה משהו טוב מקבלים איזה סוכריה ואם עשה דבר לא טוב נותן איזה עונש. ואילו כל פעם שעשינו מצווה מקבלים השכר בעולם הזה, וכל פעם שעושים עבירה נענשים בעולם הזה. שוב אנו עושיין הכל בשביל ה"סוכריה" שמקבלים או למנוע את הסטיירה על הפנים שלא רוצים לקבל, ושוב לא ניתן בידינו לבחור טוב מרע. וזה כונת הפסוק בקהלת ח' - יא': "אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע".

ולכן עיקר מקום לקבלת שכר הוא דוקא לעתיד ובזה אין השכר ועונש כ"כ ברורים לפנינו. ולכן יש בידינו בחירה לבחור טוב מרע. ואם כל זה מבקשים ברכה מאת מאת ה' כדי שנוכל לעבוד עבודתו. וכן"ל לפעמים מקבלים טוב בעוה"ז כמו עונש, למעט משכר בעוה"ב, וגם מקבלים יסורין בעוה"ז שהם כמו שכר, כי על ידם מרבים השכר בעולם הבא.

כדאי לצטט כמה מאמרי חז"ל בענין יסורים.

פרקי אבות פרק ד' - "רבי ינאי אומר אין בידינו לא משלוות רשעים ואף לא מיסורי צדיקים" וזה ככל הנ"ל שאין לנו תפיסה ברורה בזה, וא"א לדעת מה שכר וטוב בשבילנו ומה עונש ורע בשבילנו.

מדרש רבה בראשית פרשה ט' - "והנה טוב מאד זו מדת יסורין וכי מדת יסורין טובה מאד אתמהא אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי העולם הבא". וזה כנ"ל שעל ידי יסורין מכפרים העונות בעוה"ז ומקבלים יותר שכר בעולם הבא.

ומלבד זאת שיש תועלת ביסורין, להרבות שכרו בעולם הבא, במ בעולם הזה יש בהם תועלת. כי על ידי יסורין האדם מצרף עצמו והולך וגדל להיות איש יותר טוב.

עין מדרש פרשת ויגש - "אין הקדוש ברוך הוא מיחד שמו על בריה כשהיא חי אלא על בעלי יסורין".

תנחומה פרשת כי תצא - "אמר רבי אלעזר בן יעקב צריך אדם להחזיק טובה להקב"ה בזמן שהיסורין באין עליו למה שהיסורין מושכין את האדם להקב"ה שנא' (משלי ג) כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה".

ילקוט שמעוני יתרו רמז שב' - "יאה אדם שמח ביסורין יותר מן הטובה שאפילו אדם בטובה כל ימיו אינו נמחל לו מן העבירות שבידו ומי מוחל לו הוי אומר יסורין"

היוצא מכל הנ"ל, שכשקרה משהו רע בחיים, צריך לקבל את זה מאת ה', כדרך להחזיר עליו ולהחזיק את עצמו. ומהו היסורין שאנו מדברים עליהם? עיין ערכין טז: -

”עד היכן תכלית יסורין אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו. מתקיף לה רבא זעירא, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני, גדולה מזו אמרו: אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן, בצונן ומזגו לו בחמין, ואת אמרת כולי האי! מר בריה דרבינא אמר: אפילו נהפך לו חלוקן. רבא, ואיתימא רב חסדא, ואיתימא רבי יצחק, ואמרי לה במתניתא תנא: אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים. דווקא שלש ועלו בידו שתיים, אבל שתיים ועלו בידו שלש לא, דליכא טירחא למישידייהו. וכל כך למה דתניא דבי רבי ישמעאל: כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין - קיבל עולמו.“

. אלמה לא צריכין היסורין להיות גדולים, אלא אפילו עיכובים קטנים- יש להם החשיבות של יסורין.

אבל הדבר הראשון הוא לעשות תשובה ולתקן דרכיו. עיין ברכות ה' -
”אמר רבא ואיתימא רב חסדא: אם רואה אדם שיסורין באין עליו - יפשפש במעשיו, שנאמר: ”נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'“; פשפש ולא מצא - יתלה בבטול תורה, שנאמר: ”אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו“ . ואם תלה ולא מצא - בידוע שיסורין של אהבה הם, שנאמר: ”כי את אשר יאהב ה' יוכיח“ . אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא: כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו - מדכאו ביסורין, שנאמר: ”וה' חפץ דכאו החולי“; יכול אפילו לא קבלם מאהבה - תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו, מה אשם לדעת - אף יסורין לדעת. ואם קבלם מה שכרו - יראה זרע יאריך ימים; ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו, שנאמר: ”וחפץ ה' בידו יצליח.“

לסיכום, ודאי שכל אחד מקבל שכר ועונש מדויק על כל מעשה. אלא העיקר שנאמין, שלמרות שמקום קבלת שכר ועונש הוא בעולם הבא, גם בעולם הזה הקב"ה מיטיב או עושה רע ליחידים, אבל א"א לדעת בדיוק אם זה שכר או עונש או אם זה לשנות דינו בעולם הבא. אלא ודאי צריך לקבל כל מאוריו כסימנים מה' לחזור עליו ולחזק בעבודתו.

”אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה
אחכה לו בכל יום שיבוא“

אע“פ שחיי עולם הבא כמעט ולא מרומזים בחומש, לימות המשיח יש כמה רמזים בחומש.
בפרשת ויחי נא: ”האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים“. כשאומרים
”שמע ישראל .. ה' אחד“, רש“י מפרש שזה קאי על יחוד השלם בעתיד. וזו“ל רש“י שם,
דברים ו' - ד', ה' שהוא אלוקינו עתה ולא אלוקי העכו“ם הוא עתיד להיות ה' אחד
בנבואת בלעם, במדמר כד' - יז', ”דרך כוכב מיעקב וגם שבט מישאל ומחץ פאתי מואב“.

במשך הדורות, היו טועים אחרי אנשים בחושבם שהם משיח, והאמת הוא שאינם. מפורסם
הטעות והחורבן שבא בעקבותיו של שבתאי צבי. ויותר פלא הוא הטעות של בר כוכבא, ושם
אפילו גדולי תנאים, בתחילה הלכו אחריו, עיין רמב“ם הלכות מלכים יא' - ג'. וא“כ איך
אנו אמורים לדעת מי הוא המלך המשיח.
ועיין שם ברמב“ם, הלכה ד'.

”ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ובעל
פה. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' הרי הוא בתזקת שהוא משיח
. אם עשה והצליח ונצח כל האומות וסביביו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה
משיח בודאי.“

מבואר שיש ג' סימנים למשיח: א' מחזיקו לחזקת משיח ואידך השנים מוכיחו לודאי משיח.
והם א [- שהוא מלך מבית דוד, שבכחו כל ישראל הולך אחרי חוקי התורה. משיח
תמיד מכונה כבן דוד. למה יחסו דוקא אחרי דוד לא שאר מלכים. וי“ל, כי דוד הוא המלך
שכל האומות סביביו כיבדו כמושל וגם בכחו כל העם הולך אחרי חוקי התורה, וזה מעיקרי
עניניו של משיח. למשול על האומות סביביו, ולרדות ולכוף העם לקיים מצוות התורה.
כשיוחנן בן זקאי זכה לבקש בקשות ספורות מאת קיסר רומי, אחד מהם שהוא ביקש הוא
להשאיר מזרע בית דוד. כי זה היה דרכם של רומיים לכלות לגמרי כל משפחת המלכות. ובלי
בית דוד אין לנו משיח, ולכן ריב“ז ביקש, עבור נצחיות של כלל ישראל והעתיד של משיח,

שישאר משפחת בית דוד . ב] - בנית בית המקדש ג] - קיבוץ נדחי ישראל .
כשאותו האיש טען בשקר שהוא משיח , לא היה לו אף אחד מאלו . רוב היהודים היו בגלות ,
אין לו שום מלוכה או שליטה על האומות סביביו , אדרבה- היו לגמרי מתחת שליטת אדום .

שני התנאים האחרונים , של בנין הבית וקיבוץ גליות , יש מחלוקת עד היום . שיטת סאטמא“ר
הוא שצריך לחכות בגלות עד שמשיח בא לקבצינו , וקיבוץ בא אחרי ביאת משיח . ושיטת
מזרחי הוא אדרבה שדוקא צריך לקבץ הגליות להכנה לבוא משיח . ופשטות דברי הרמב“ם
הוא כשיטת סאטמא“ר שקיבוץ גליות מגיעה רק אחרי ביאת משיח . אבל מסדר תפילה בברכת
שמונ“ע משמה להיפך . כי בתחילה מתפללים לקבץ נדחי עמו ישראל . ואח“כ מתפללים “את
צמח דוד עבדך מהרה תצמיח“ . משמה , בתחילה יש קיבוץ גליות ואח“כ יבוא משיח .

ברמב“ם הנ“ל חזינן , שמעיקרי עניני משיח הוא לחזור ולבנות בית המקדש ולהקריב קרבנות
ולכן המשכילים , והרפורמים - reform judiasm - ססילקו מסידור תפילה כל עניני קרבנות
, גם כפרו בעיקר הזה .

עיינ רמב“ם הלכות תשובה , ג‘ - ו‘ ,

” ואלו שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתין ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם

לעולם ולעולמי עולמים . המינים והאפיקורסים והכופרים בתורה . הכופרים בתחיית המתים

הכופרים בביאת הגואל .. “ .

זאת אומרת , אלו שני עיקרים אחרונים של משיח ותחיית המתים , הם כל כך עיקריים , שמי
שלא מאמין בהם ככופר בכל ואין לו חלק כלל בעולם הבא . ועל נקודה זו צריך לעמוד ולהתבונן
. הרי ודאי שאלו אמת וענינים חשובים , ומצוה להאמין בהם . אבל למה כל כך חשוב עכ“כ
שמי שאין לו אלו כאין לו כלל . כל יתר העיקרים , מאוד מובן נחיצותם במרכז היהדות . ודאי
צריך להאמין שיש בורא ומנהיג . וודאי צריך להאמין שנתן לנו תורתו דרך נביאיו והתורה לא
משנה בכל הזמנים . וודאי צריך להאמין שה‘ משגיח על מעשינו , אם שומעים ושומרים תורתו
 , ויהיה על זה דין וחשבון ושכר ועונש . אבל אם יש כל הנ“ל , וה“ו לא מאמין במשיח או
תחיה“מ מה כל כך חסר ? ! הלא כבר אלפי שנה חיו וצמחו יהדות ויהודים ולצערינו עדיין לא
בא ולא הונהג ימות המשיח , ואם כל זה יש “יהדות“ . א“כ למה אמונה באלו כל כך מרכזי ,
שבלעדם כאילו אין לו כלל וחסר הכל .

אולי התשובה מונח בקריאת שמע . וכנ"ל רש"י מפרש ה' אחד , קאי על היחוד השלם שלעתיד שגם הגוים מודים לאמונתנו ביחוד ה' . "ה' שהוא אלוקינו עתה ולא אלוקי העכו"ם הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד " .

חז"ל מגלים לנו , שיעקב אבינו אמר שמע ישראל סוף ימיו כשרוצה לברך בניו במצרים . כלומר , זה תחילת גלות של עם ישראל . ומיד בתחילת הגלות , יעקב אבינו אמר שבסוף הכל , ה' אחד ושמו אחד על ידי מלך המשיח . פסוק של קר"ש נכתב בתורה בפרשת ואתחנן , דברים ו' - ד' . וכל ספר דברים נאמר על ידי משה רבינו ע"ה , אחר המ' שנה במדבר , סמוך לכניסת ארץ ישראל . ומעניין לראות , שבאותו פרשה באותו זמן , דברים ד' - כה' - כח' , משה רבינו ניבא על החורבן . " .. ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע .. העידתי בכם .. כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ .. " . הנה , מאתיים שנה סבלו את כל עינויי הגלות ועבודת הפרך של מצרים . ומ' שנה נדחו ונתגלגלו כל מסעות המדבר . ועכשיו אחרי הכל , הם עומדים מוכנים להיכנס לארץ ישראל . ואז אמר להם משה רבינו ע"ה , שבעתיד יאבדו הכל ושוב יגזור עליהם גירוש מהארץ לסבול עוד ועוד מהגלות . ואחרי זה אמר להם "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" . כלומר , אכן אמת שיהיה מרירות וקושי הגלות . אבל בסוף יבא מלך המשיח , וכל הגוים מכל הגלות , יודו שאנו צדקנו כל הזמן . ולכן זה עיקר . שעם כל הצער ומסירת נפש של כל הגלות המרה , אנחנו מאמינים שהדרך שלנו היא האמיתית . שעלינו להוכיח לכל העולם ולעצמינו שהדרך שלנו היא הנכונה . וכך יהיה בימות מלך המשיח . תהיה לו השליטה , וכל שאר האומות יכבדו מלכותו . ישראל יחזרו וישבו על אדמתם לעבוד את ה' כחוקי התורה האמיתיים ונכונים . וכידוע , במשך כל הדורות הלכו היהודים למות על קידה"ש באמירת "שמע ישראל" ו"אני מאמין" . כי זהו שיר הניצחון שלנו . שבסוף תאמת האמת שלנו מול כל אומות העולם .

העיקר השלש עשרה - תחית המתים

אני מאמין באמונה שלימה שתהיה תחית המתים בעת שיעלה רצון מאת הכורא יתברך שמו
ויתעלה זכו לעד ולנצח נצחים

יש כמה רמזים לתחית המתים בתורה . כתיב , אז ישיר משה , ולמה נכתב בלשון עתיד , מכאן רמז לתחית המתים שבעתיד , משה רבינו בעצמו יעמוד וישיר שירה . עוד רמז , למען ירבו ימיכם . . . על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם . הלא האבות איננו , אלא מכאן רמז שיעמוד האבות ויתן להם את הארץ . ואע"פ שתורה הוא רק רמז , אבל בספר דניאל הוא מקרא מפורש . והוא בפרק יב' , "ורבים מישני עפר יקיצו אלא לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם " . וממה שכתוב "רבים" , מוכח שרבים אבל לא כולם . ודאי צריך לזכות בחסד הזה של תחית המתים . ושם , " ואני שמעתי ולא אבין ואמרה אד' מה אחרית אלה . ויאמר לך דניאל כי סתמים וחתמים הדברים עד עת קץ . " הרי זה ענין שנביא גדול כדניאל מתקשה להבינו והשיב לו שהוא דבר סתום וחתום עד עת קץ .

בתפילת שמונ' ע' מזכירים תחית המתים בברכה שניה . ושם מזכירים תחית המתים ו' פעמים . א - [מחיה מתים אתה ב - [מחיה מתים ברחמים רבים ג - [מקים אמונתו לישני עפר ד - [ממית ומחיה ה - [ונאמן אתה להחיות מתים ו - [בא"י מחיה המתים . ומתפללים ג' פעמים בכל יום , הרי ו' כפול ג' הוא יח' , הרי זה חי .

יש המון ספיקות בענין תחית המתים . יש מחלוקת רמב"ם ורמב"ן , בצורת הגוף של תחיה . הרמב"ם סבר שהוא יהיה גוף כפשוטו שיחיה וימות . אבל הרמב"ן חולק והוא לא יהיה גוף כמו שאנו מורגלים בו אלא יהיה מציאות רוחנית גבוהה יותר . כשיחיה הגוף האם יהיה צעיר או זקן , אם נשאו לישני אנשים או נשים מה יהיה . כאלה וכאלה אין אנו יודעין , וכפסוק הנ"ל בדניאל הוא סתום וחתום עד עת קץ

וזה מרבה הקושיה הנ"ל . ודאי תחית המתים הוא אמת כמפורש בנבואת דניאל ומרומז כמה

פעמים בחומש. אבל למה זה זה כל כך עיקר, כנ"ל ברמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה. שאם לא מאמין בתחית המשתים אין לו חלק לעוה"ב. מה יהיה כל כך חסר אם מאמין בשכר ועונש והשכר הוא עולם הבא, בלי תחיה. וכנ"ל אף אחד לא מבין עניני תחיה על בוריה. ונראה התירוץ הוא על פי גמרה מופלאה בשבת קנב: '.

"הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן נחר בהו רב אחאי בר יאשיה אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן ניהו מר אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה אמר ליה ולא אמר רב מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא אמר ליה ומני מרי דלא ידענא ליה אמר ליה והא קרא כתיב וישב העפר על הארץ כשהיה אמר ליה דאקרייך קהלת לא אקרייך משלי דכתיב ורקב עצמות קנאה כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים גששיה חזייה דאית ביה מששא אמר ליה ליקום מר לגווייה דביתא אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית דכתיב וידעתם כי אני ה' בפתי את קבורתיכם אמר ליה והכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב אמר ליה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים" "היו אנשים חופרים בשדה של רב נחמן, וגער בהם מת בשם רב אחאי בר יאשיה. ורב נחמן מתווכח עם המת למה הוא לא נהיה לעפר. והמת אמר לו, כי רק מי שחי עם קנאה נרקב עצמותיו, כדכתיב ורקב עצמות קנאה. והצדיק הזה חי כל חייו בלי קנאה לכן אין לו שום ריקוב בקבר אלא גופו שלם דאית ביה מששה. ושוב אמר לו רב נחמן הלא כתיב ואל עפר תשוב. ואמר לו המת שזה רק רגע לפני התחיה.

וודאי הענין צריך ביאור, הלא הצדיק הזה שחי חיים בלי שום קנאה ולכן אין לו שום ריקבות הקבר ואם כל זה יש איזה גזה"כ לחזור לעפר לכה"פ לרגע אחד לפני תחיה. ומהרש"א שם בח"א ביאר, והטעם בו כדי שיהיה נברא יש מאין כמו שנברא בז' דימי בראשית. כלומר, זה מוכרח בתחית המתים לחזור לנקודת בראשית ולחיות כנברא שנברא יש מאין. ובזה אנו סוגרים מעגל וחוזרים להתחלה. העיקר הראשון הוא שה' הוא הבורא. זה היסוד שעליו נבנה כל הבנין. כל עבודתינו, כל שקיבלנו הנהגתו ותורתו ומצותיו הוא מושרש בזה שאנו מכירים ויודעים שהוא הבורא. אבל כל ימי חיינו יש חסר בהכרה הזאת. הלא אנו נולדים להורים מקוימים, לעולם מלא ומקוים, ובהכרח שחסר אצלינו אמיתת ידיעה זאת שה' הוא הבורא. ושלמות העבודה, ותכלית הכל הוא לידע באמיתות בלי שום ספק שהוא בוראינו, הוא הבורא הכל יש מאין. וזה יהיה דוקא אחרי שיקומו מעפר לתחיה, אז אנו נחיה בידיעה הזאת שהוא בוראינו, בריאה יש מאין ויכול לעבוד עבודה בשלימות כנברא כלפי בוראינו.

